

METHODIEKENBUNDEL

RECHTEN IN DE JEUGDHULP!

COLOFON

© copyright 2025

AUTEUR:
Bo Vanhessche

REALISATIE:
tZitemzo

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
tZitemzo

VORMGEVING:
Jamie Denoo & Bo Vanhessche

UITGAVE:
augustus 2025

www.tzitemzo.be

Het gebruik van deze publicatie is toegestaan mits behoud van visie en doelstellingen van de publicatie, met duidelijke bronvermelding en als er geen financiële winst mee beoogd wordt.

INHOUD

Inleiding	06	➔
<i>Welkom in deze methodiekenbundel</i>	06	●
<i>Introductie tZitemzo</i>	07	●
Voor wie meer wil weten	08	➔
<i>Integrale jeugdhulp en de belangrijkste regels</i>	08	●
<i>Situering Decreet Rechtspositie</i>	10	●
Aan de slag met de methodieken	11	➔
<i>Doelstelling 1: introductie DRM</i>	12	●
<i>1) (Niet) akkoord</i>	12	●
<i>2) Concentrische cirkel</i>	20	●
<i>Doelstelling 2: informeren over het DRM</i>	28	●
<i>1) Zeeslag</i>	28	●
<i>2) Ganzenbord</i>	33	●
<i>Doelstelling 3: inleven in het DRM</i>	43	●
<i>1) Rollenspel</i>	43	●
Contacteer ons	48	➔

Inleiding

WELKOM IN DEZE METHODIEKENBUNDEL

VOOR WIE?

Hulpverleners, begeleiders, welzijnswerkers, vrijwilligers ... in de jeugdhulp komen dagelijks in contact met kinderen en jongeren. Het is dan ook belangrijk om te weten wat de rechten van die kinderen en jongeren zijn binnen de integrale jeugdhulpverlening. Wat deze rechten betekenen voor jou als hulpverlener. Hoe je de minderjarigen kunnen helpen beschermen en wat je kan ondernemen als die rechten in het gedrang zouden zijn. Deze bundel zet de rechten van kinderen en jongeren in de jeugdhulp op een rij.

De methodieken in deze map helpen jou sensibiliseren, en jouw kennis en vaardigheden te versterken. Zo leer je wat nu precies in het Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (kortweg, DRM) staat, worden de meest voorkomende vragen binnen de jeugdhulp beantwoord en wordt verteld waar je terecht kan als je zelf een vraag niet zou kunnen beantwoorden.

WANNEER GEBRUIK JE DEZE BUNDEL?

Je kan één of meerdere van de methodieken uit deze map gebruiken om je medewerkers te sensibiliseren, informeren en vaardigheden bij te brengen over de rechten in de integrale jeugdhulp.

Als koepelorganisatie kan je enkele methodieken uitkiezen om binnen een vorming, workshop of cursus een sessie over het Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp (en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht) uit te werken.

Als lokale voorziening of organisatie in de jeugdhulp kan je samen met jullie kinderen en jongeren een activiteit organiseren met behulp van enkele van deze methodieken. Zo kan je samen stilstaan bij veel voorkomende vragen over hun rechten, uitwisseling bevorderen, een open gesprek aangaan over hun rechten in jullie voorziening of organisatie, de kennis in de groep vergroten...

MEER WETEN ALS HULPVERLENER?

Ben je praktijkwerker en wil je meer inzicht krijgen in de rechten van minderjarige cliënten binnen de jeugdhulp? Dan is onze **brochure** precies wat je nodig hebt! In de brochure "**tZitemzo jeugdrecht ... met de rechten van de minderjarige cliënten in de integrale jeugdhulp**" vind je een uitgebreide toelichting op de rechten van minderjarigen, specifiek afgestemd op jouw werkveld.

Deze brochure is speciaal ontwikkeld voor professionals zoals jij, die dagelijks met minderjarigen werken en hen zo goed mogelijk willen ondersteunen. Je kunt de brochure gratis downloaden op tzitemzo.be

AAN DE SLAG MET KINDEREN EN JONGEREN IN DE JEUGDHULP?

De methodieken die je in deze map vindt, zijn bedoeld voor hulpverleners, welzijnswerker, begeleiders, vrijwilligers in de jeugdhulp ... Als je daarnaast op zoek bent naar methodieken om te gebruiken met kinderen en jongeren in de jeugdhulp, kan je een kijkje nemen op de website van tZitemzo (tzitemzo.be). Daar vind je twee spelbundels om op een laagdrempelige en speelse manier samen met de minderjarigen aan de slag te gaan met de rechten in de jeugdhulp:

- Mijn rechten in de jeugdhulp: spelbundel (2 tot 12 jaar).
- tZitemzo ... met je rechten in de jeugdhulp: spelbundel (12 tot 18 jaar).

Inleiding

INTRODUCTIE tZITEMZO

tZITEMZO: WIE ZIJN WIJ?

tZitemzo is een vzw die vragen rond kinder- en jongerenrechten behandelt. Zowel minderjarigen, volwassenen en organisaties kunnen bij ons terecht met vragen over kinderrechten in het algemeen en het Belgisch en Vlaams jeugdrecht in het bijzonder.

UITGANGSPUNTEN

tZitemzo is een rechtsbeschermingsinitiatief, een toegankelijk informatie- en expertisecentrum. Onze werking gaat uit van gelijkwaardigheid voor jong en oud. Vroeger lag de nadruk op het beschermen van minderjarigen. Nu ligt de focus vooral op de inbreng van de minderjarigen zelf en het beschermen van hun rechten. De uitgangspunten van tZitemzo zijn gebaseerd op de rechtsbehoeften van kinderen en jongeren:

- Minderjarigen moeten op de hoogte zijn van het bestaan en de betekenis van kinderrechten.
- Minderjarigen moeten in staat zijn vragen te stellen over hun rechten in een specifieke situatie en kunnen daarbij advies en ondersteuning krijgen.
- Bij juridische procedures hebben ze recht op een bijstand door een advocaat.
- Op alle niveaus moeten instanties aangespoord worden om zich over kinderrechten te informeren.

WAT DOET tZITEMZO?

tZitemzo zet zich in op **vier opdrachten**:

1. Individuele info- en adviesverlening over jongerenrechten

- Om aan de behoefte van informatie en bijstand tegemoet te komen, organiseert tZitemzo permanenties. Tijdens zo'n spreekuur kunnen minderjarigen er individueel terecht. Ze kunnen ook telefonisch, via mail of chat individuele vragen stellen.
- Volwassenen uit de directe omgeving van minderjarigen (ouders, leerkrachten, hulpverleners, ...) kunnen ook vragen stellen.

2. Collectieve informatieverstrekking

- Het is noodzakelijk dat minderjarigen en volwassenen via allerlei kanalen informatie krijgen over kinder- en jongerenrechten.
- tZitemzo zorgt ervoor dat dit een bespreekbaar en besproken onderwerp is door het geven van vormingen.
- tZitemzo verspreidt informatie via eigen publicaties, speurtochten, leerkrachten (vormingsmappen) en de Kinderrechtenmobiel.
- Tot slot verspreidt ook de website relevante informatie m.b.t. de rechten van minderjarigen.

3. Daadwerkelijke rechtsbijstand

- Voor daadwerkelijke rechtsbijstand verwijzen we minderjarigen door naar advocaten die hun belangen kunnen verdedigen.
- We bieden ook ondersteuning aan bij procedures, bv. een brief schrijven naar de rechter bij scheiding of meegaan als vertrouwenspersoon naar school of politie.

4. Maatschappelijke actie en procesbegeleiding

- tZitemzo participeert in verschillende werkgroepen en samenwerkingsverbanden om de positie van minderjarigen in onze samenleving te versterken.

Voor wie meer wil weten

INTEGRALE JEUGDHULP EN DE BELANGRIJKSTE REGELS

WAT IS INTEGRALE JEUGDHULP?

Kinderen en jongeren met een probleem kunnen een beroep doen op professionele hulp. Die hulp geldt niet enkel voor de minderjarige zelf, maar vaak ook voor de ouders, opvoedingsverantwoordelijken of andere mensen in hun omgeving. 'Integrale jeugdhulp' is een verzamelnaam voor hulp die kinderen en jongeren kunnen krijgen in Vlaanderen.

Onder jeugdhulpverlening wordt alles verstaan wat daarbij komt kijken: kennismaking en onthaal met de hulpverlener, opvang, info en advies, bemiddeling bij conflicten, verzorging, begeleiding, enzovoort. Ook een tijdelijk verblijf in een voorziening hoort bij de jeugdhulpverlening, van opname tot ontslag, plus nazorg.

Op het ogenblik dat een kind, jongere of het gezin professionele hulp krijgt binnen de integrale jeugdhulp, treedt het decreet rechtspositie in werking. Het DRM is een juridische tekst met hierin alle rechten van de minderjarigen binnen de integrale jeugdhulp (zie volgende pagina voor meer info over het DRM)

DRIE REGELS BINNEN DE INTEGRALE JEUGDHULP

1. Het belang van de minderjarige

Iedereen moet steeds doen wat het beste is voor de minderjarige. 'Het belang van de minderjarige' moet dus altijd voorop staan wanneer keuzes worden gemaakt over die minderjarige.

Wanneer er sprake is van een belangenconflict tussen ouders/opvoedingsverantwoordelijken en een minderjarige, moeten hulpverleners binnen de integrale jeugdhulp voorrang geven aan het belang van de minderjarige. Wat juist 'het belang van de minderjarige' is, hangt vaak af van de situatie.

Blijft een minderjarige bijvoorbeeld beter thuis wonen of niet? Die minderjarige kan daarover van mening verschillen met de ouders of met hulpverleners. Meningsverschillen kunnen ontstaan tussen de minderjarige, hun ouders en hulpverleners, wat soms tot conflicten leidt.

De hulpverlener moet dan een keuze maken in het belang van de minderjarige. Hierbij moeten verschillende dingen tegenover elkaar afgewogen worden:

- de bekwaamheid van het kind of de jongere, de leeftijd en de maturiteit
- of er sprake is van een noodsituatie
- de mening van het kind of de jongere zelf
- de fysieke en emotionele noden, het belang van het netwerk voor de minderjarige, de veiligheid en gezondheid van de minderjarige, de individuele kwetsbaarheid van de minderjarige en de ontwikkelingskansen voor de minderjarige
- de mening van de ouder(s)
- eventueel de mening van de opvoedingsverantwoordelijke(n)
- het belang van de minderjarige tegenover dat van de volwassenen die hun opvoeden

Wanneer jij als hulpverlener een beslissing neemt die tegen de mening van het kind of de jongere over hun belang ingaat, moet je dat verantwoorden in het dossier.

2. Alle rechten zijn voor alle minderjarigen gelijk

De rechten uit het decreet rechtspositie gelden voor elk kind en elke jongere. Er mag geen discriminatie zijn op basis van genderidentiteit, ras, huidskleur, taal, geloof, handicap, inkomen, gezondheid, verblijfsstatuut, seksuele geaardheid, of wat dan ook.

Alle rechten zijn bovendien even belangrijk en vormen één geheel. Het ene recht kan niet zonder het andere. Wat ben je er bijvoorbeeld mee dat je een vertrouwenspersoon mag meebrengen naar het gesprek met je hulpverlener, als je dat niet weet omdat je daar geen duidelijke informatie over gekregen hebt?

De rechten gelden altijd. Het maakt dus niet uit of het kind of de jongere op eigen initiatief hulp zoekt, of gestuurd is door de ouder(s), een leerkracht of bijvoorbeeld de huisarts. Of die minderjarige thuis woont, bij iemand anders, of in een voorziening hulp krijgt; de hulp is opgelegd door een rechter of niet. Het maakt ook niet uit of de hulp van korte of lange en intensieve duur is.

Voor wie meer wil weten

INTEGRALE JEUGDHULP EN DE BELANGRIJKSTE REGELS

3. Bekwaamheid: wat mogen minderjarigen wel en niet zelf beslissen?

Handelingsonbekwaamheid, wat is dat?

Minderjarigen zijn in principe handelingsonbekwaam.

- Dat betekent dat ze geen handelingen mogen stellen die rechtsgevolgen met zich meebrengen zonder toestemming van hun ouders, hun voogd of van de rechter. Dit is nodig om hen te beschermen.
- Minderjarigen mogen bijvoorbeeld zelf niet beslissen om alleen te gaan wonen of om te trouwen, ze kunnen zelf geen contract ondertekenen,...

Waarom zijn minderjarigen handelingsonbekwaam?

- De grondslag is te vinden in een combinatie van de veronderstelde incompetentie van minderjarigen en de nood aan bescherming die hieruit voortvloeit: minderjarigen moeten, gelet op hun jeugdigheid en hiermee gepaard gaande gebrek aan inzicht, kennis en ervaring, in hun belang beschermd worden.

Bekwaamheid en integrale jeugdhulp

Er bestaan ook een aantal **uitzonderingen** op de handelingsonbekwaamheid van minderjarigen.

Zo kunnen **alle minderjarigen normaal gezien zelf hun rechten in de 'integrale jeugdhulp' zelf uitoefenen**.

Dat komt omdat ze geen juridische gevolgen hebben.

Enkel voor **drie specifieke rechten hoort** een minderjarige **wilsbekwaam** te zijn om deze zelf en zelfstandig (dus zonder toestemming van ouders of opvoedingsverantwoordelijke) te mogen uitoefenen.

Die rechten brengen namelijk wel juridische gevolgen met zich mee en gelden dus alleen voor meerderjarige cliënten en voor bekwame minderjarigen. Het gaat om:

- het recht om in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp. Tenzij een jeugdrechter anders beslist.
- het recht om niet tegen zijn wil gescheiden te worden van zijn ouders. Tenzij een jeugdrechter anders beslist.
- het recht op toegang tot zijn dossier.

Procesonbekwaamheid, wat is dat?

Minderjarig zijn ook procesonbekwaam.

- Dat wil zeggen dat ze niet zelf naar de rechter kunnen stappen om op te komen voor hun rechten.
- Ze kunnen zelf geen proces starten. Iemand anders kan de minderjarige ook niet in een gerechtelijke procedure betrekken als partij.
- Als het nodig is, zullen de ouders of een voogd in de minderjarige hun plaats voor de rechten opkomen bij de rechtbank. Zij vertegenwoordigen hen dan voor de rechtbank.

Er bestaan ook enkele **uitzonderingen** op de procesonbekwaamheid van minderjarigen.

- Sommige rechters aanvaarden uitzonderlijk dat wilsbekwame minderjarigen zelf optreden in rechtszaken wanneer hun ouders hen niet willen of kunnen vertegenwoordigen én ze opkomen voor heel persoonlijke rechten (bv. een uitsluiting op school); wanneer ze onderhoudsgeld eisen van hun ouders of wanneer ze opkomen voor hun rechten als werknemer in het kader van een studentenjob.

Ter verduidelijking

Wanneer is een minderjarige wilsbekwaam?

- Minderjarigen zijn **'wilsbekwaam'** als ze; 1. Voldoende in staat zijn om in te schatten wat in hun belang is EN 2. voldoende in staat zijn om de gevolgen van hun beslissingen en daden in te schatten
- In de jeugdhulp gaat men er van uit dat minderjarigen bekwam zijn **vanaf 12 jaar**.

Voor wie meer wil weten

SITUERING DECREET RECHTSPOSITIE

WAT IS HET DRM?

Het Decreet betreffende de Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet jeugddelinquentierecht omschrijft de rechten van kinderen en jongeren in die context. Naast de rechten worden op bepaalde plaatsen ook belangrijke verwachtingen ten aanzien van voorzieningen en hulpverleners geformuleerd.

TOEPASSINGSGEBIED VAN HET DRM

Het decreet is van toepassing op alle hulp- en begeleidingsaanbod dat onder het toepassingsgebied van integrale jeugdhulp en van het jeugddelinquentierecht valt. Dat betekent dus zowel aanbod onder de bevoegdheid van Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) (vergunde zorgaanbieders met aanbod voor minderjarigen), binnen Opgroeien (private voorzieningen en eigen aanbod als OndersteuningsCentrum Jeugdzorg (OCJ), de Sociale Dienst van de Jeugdrechtbank (SDJ), gemeenschapsinstellingen en Vlaams Detentiecentrum en Kind en Gezin) n Departement Zorg (Algemeen welzijnswerk voor minderjarigen, Centra Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) voor minderjarigen) en de Centra voor LeerlingenBegeleiding (CLB) (onderwijs).

WIJZIGINGEN VAN HET DRM

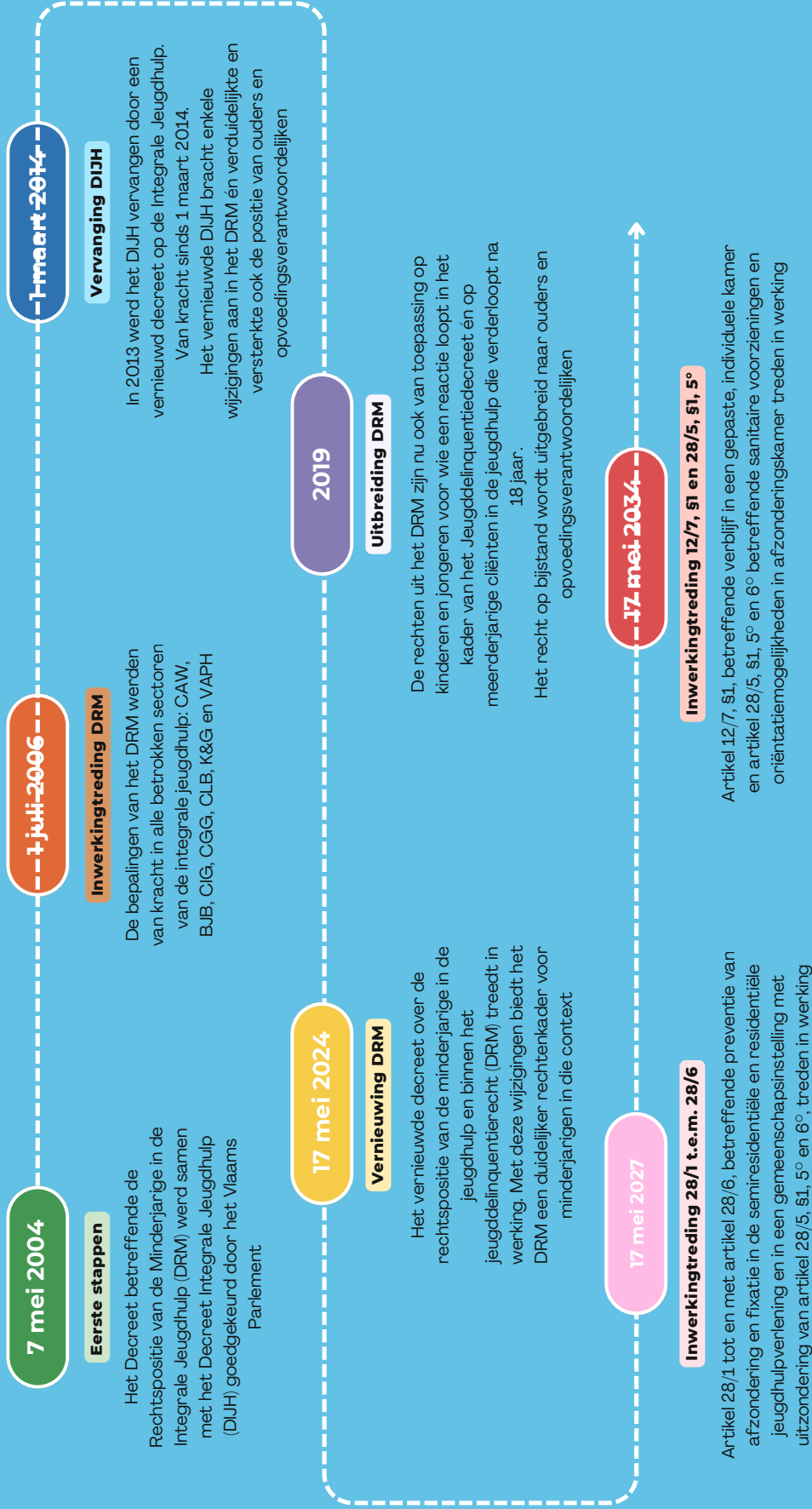
Het decreet werd grondig gewijzigd in het voorjaar van 2024. Deze wijzigingen gaan vooral over de rechten van minderjarigen binnen residentiële settings.

Het is belangrijk dat kinderen, jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken goed geïnformeerd zijn over de rechten van minderjarigen in de besproken contexten, evenals over hun algemene rechten. Hulpverleners moeten dus goed geïnformeerd en opgeleid zijn om de rechten te kunnen toepassen en de minderjarigen te informeren over die rechten.

INWERKINGTREDING VAN HET DRM

De meeste artikelen zijn in werking getreden op 17 mei 2024, behalve de artikelen met betrekking tot afzondering en fixatie en over het recht op verblijf in een individuele kamer. Zie tijdslijn voor meer informatie.

TIJDSLIJN DRM

Aan de slag met de methodieken

INLEIDING

Hierna volgen methodieken om rond het decreet rechtspositie minderjarigen in de IJH te werken. Ze zijn ingedeeld volgens drie doelstellingen, namelijk:

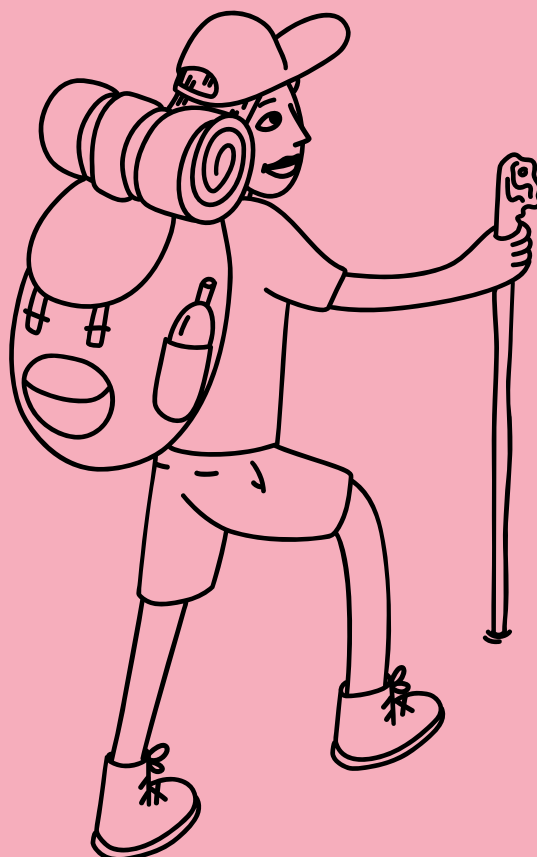
- 1) Introductie van het DRM
- 2) Informeren over het DRM
- 3) Inleven in het DRM

Kies de methodiek(en) die het beste aansluit(en) bij jouw vooropgestelde doelstelling. Pas de methodiek aan waar nodig (bv. de groepsgrootte, ervaring, spelvoorkeur, leeftijd, enzovoort). De methodieken omvatten een introductie en verbreding van het DRM.

Per methodiek is de **duur**, de **locatie** (indoor/outdoor) en het **benodigd materiaal** weergegeven. Bij de **beschrijving** vind je de instructies bij de methodiek. Na afloop hou je een **nabespreking**.

BEGELEIDINGSTIPS

- Neem de **informatiebrochure 'tZitemzo jeugdrecht: met de rechten van minderjarige cliënten in de integrale jeugdhulp'** erbij om bij elke methodiek een woordje uitleg te geven en vragen te beantwoorden. Deze brochure is gratis te downloaden via tzitemzo.be.
- Laat iedereen aan het woord.
- Vel geen oordeel over anderen. Je kan best een mening hebben die verschillend is, maar veroordeel de ander niet.
- Respecteer iedereen zijn mening en luister naar wat iedere deelnemer zegt. Op deze manier creëer je een veilig klimaat in de groep waar iedereen durft uit te komen voor hun mening.
- Kies methodieken en quizvragen die passen binnen de leefwereld van je groep of voorziening.

Doelstelling 1: introductie DRM

1) (NIET) AKKOORD

Doelgroep:

- Iedereen die werkt met kinderen en jongeren in de context van de integrale jeugdhulpverlening.

Doel:

- Zicht krijgen op de verschillende meningen in de groep.
- Deelnemers denken na over hun waarden en normen.
- Sensibiliseren en bespreekbaar maken van het DRM

Duur:

- 1 uur.

Materiaal: /.

Locatie:

- Indoor/outdoor.

Beschrijving:

Alle deelnemers staan in het midden van de ruimte. Als begeleider lees je de eerste stelling voor. Ga je als deelnemer akkoord met deze stelling, verplaats je naar het vak 'akkoord' (linkerkant van de ruimte). Ga je niet akkoord met de stelling, verplaats je naar het vak 'niet akkoord' (rechterkant van de ruimte). Als je deels akkoord/niet akkoord bent, blijf je in het midden van de ruimte staan. Op deze manier neemt iedereen letterlijk een standpunt in.

Nadat iedereen zijn plaats heeft ingenomen, kan je iemand uit het vak 'akkoord' zijn positie laten beargumenteren tegenover iemand uit het vak 'niet akkoord'. De deelnemers die deels akkoord/niet akkoord zijn met de stellingen beargumenteren waarom ze twijfelen. Na een korte discussie krijgt iedereen de mogelijkheid van plaats te veranderen. Zo zie je of de discussie de mening van de deelnemers heeft veranderd. Hou de tijd in het oog en stuur het gesprek bij als er te veel van de stellingen wordt afgeweken. Indien iedereen zijn positie heeft ingenomen, vertel je als begeleider wat er nu werkelijk in het decreet rechtspositie staat omtrent het onderwerp.

BIJLAGE: (NIET) AKKOORD

Rechten in de jeugdhulp

De rechten uit het DRM zijn niet van toepassing op niet-begeleide minderjarigen en minderjarigen zonder verblijfsrecht in België. Akkoord of niet akkoord?

- Elke minderjarige in de jeugdhulp, ongeacht politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging, genderidentiteit of seksuele geaardheid, geniet van de rechten in het DRM.

Het DRM is ook van toepassing in psychiatrische voorzieningen. Akkoord of niet akkoord?

- Het DRM is van toepassing op alle sectoren en voorzieningen van de integrale jeugdhulp en de voorzieningen of instellingen voor de opvang van jeugddelinquenten.
- Het decreet geldt niet in ziekenhuizen of psychiatrische voorzieningen. Let op! Daar geldt wel de wet patiëntenrechten.
- Niet alle artikelen gelden voor alle minderjarigen. Zo kunnen jongeren die door de jeugdrechter geplaatst zijn, wel in hun rechten worden beperkt. Art. 8 tot 10 gelden dan niet. De jongere stemt hier niet vrijwillig in met het hulpaanbod, en ook de bezoeksregeling kan ingeperkt zijn.
- Het DRM geldt wel voor meerderjarigen binnen de (verlengde) jeugdhulp en in grote mate ook voor jongeren tegen wie een reactie loopt in het kader van het decreet Jeugddelinquentierecht.

Als een samenwerking met de ouders aangewezen is, maar de minderjarige weigert dat contact, moet een begeleiding toch kunnen opstarten. Akkoord of niet akkoord?

- Hier speelt een conflict tussen de rechten van de ouders op basis van hun ouderlijk gezag (Burgerlijk Wetboek) en de rechten van de minderjarige in de jeugdhulp (DRM). De bekwaamheid van de minderjarige, de context en het specifieke hulpaanbod zijn hier bepalend.
- Ouders hebben niet enkel recht op, maar ook nood aan informatie over hun kinderen om fundamentele opvoedingsbeslissingen te nemen. Een opvoedingsrelatie en het gezag van de ouder daarin, evolueert wel naarmate de kinderen ouder en bekwaamer worden. Opgroeïende kinderen gaan over meer en meer zaken in hun persoonlijk leven hun eigen beslissingen nemen, doorgaans met (stilzwijgend) akkoord van ouders, maar soms ook tegen de wil van de ouders in.
- Ook binnen het DRM kunnen bewaamde minderjarigen soms zelf beslissingen nemen over hun hulpverlening (die zich enkel tot de minderjarige zelf richt), zonder tussenkomst van hun ouders. Dan verliezen ouders het recht op vertrouwelijke informatie over deze beslissingen.
- Het ouderlijk gezag is geen blind of absoluut gezag, maar staat steeds in het teken van het belang van het kind.
- Zelfs als het gaat om een onbekwame minderjarige, is het recht op informatie beperkt tot de vertrouwelijke informatie die ouders nodig hebben in het belang van de minderjarige.
- Bij een bewaamde minderjarige, mogen hulpverleners de ouders meestal niet contacteren indien de minderjarige dit weigert. Het beroepsgeheim geldt ook ten aanzien van ouders. De hulpverlener zal wel – waar nodig en samen met de minderjarige – werken naar een vorm van overleg met de ouders.
- Enkel wanneer er sprake is van de noodtoestand en de hulpverlener inschat dat alleen het inlichten van de ouders het gevaar kan wijken, kunnen ouders ingelicht worden.
- Wanneer de jeugdhulp zich ook tot de ouders van de bewaamde minderjarige richt (wanneer het om residentiële of ingrijpende jeugdhulp gaat), is het betrekken én de toestemming van de ouders van de bewaamde minderjarige nodig om deze jeugdhulp te kunnen organiseren.
- Is de minderjarige onbekwaam, dan mogen hulpverleners de ouders wel contacteren, zelfs al wil het kind dat niet. Ook hier zal de hulpverlener dan inspanningen doen om aan de minderjarige uit te leggen waarom een samenwerking met de ouders van belang is.

Als voorziening is het soms moeilijk om ouders te bereiken en we krijgen maar geen antwoord van hen. We hebben dus een schrijven gericht aan ouders met daarin de boodschap dat wanneer we geen antwoord krijgen binnen bepaalde datum, we ervan uitgaan dat men akkoord is (een passief consent). Akkoord of niet akkoord?

- Een toestemming moet in principe uitdrukkelijk zijn. Een passief consent wordt dus normaalgezien niet aanvaard als toestemming van ouders om jeugdhulp of gezondheidszorg te kunnen bieden. Er bestaat in dat geval immers geen zekerheid dat de communicatie mbt de jeugdhulp/gezondheidszorg de ouders bereikte.
- Wanneer ouders bv. na veelvuldige pogingen tot contact om toestemming te verkrijgen niet werkt, zou men kunnen aannemen dat de uitzondering 'ouder kan niet bereikt worden' van toepassing is. Waardoor de toestemming van de ouder niet vereist is.
- In dringende gevallen zou de opvoedingsverantwoordelijke/pleegouder dan eventueel toestemming kunnen geven tot dringende jeugdhulp (en medische hulp) in het belang van het kind.
- In niet dringende gevallen, zal men echter de toestemming van de jeugdrechter nodig hebben om toestemming te verkrijgen wanneer ouders die niet (kunnen of willen) geven.

BIJLAGE: (NIET) AKKOORD

Beroepsgeheim en bekwaamheid

Melissa, een 15-jarige in de voorziening, vertelt jou dat ze al een tijdje last heeft van donkere gedachten. Ze heeft jou uitdrukkelijk gevraagd om dit aan niemand te vertellen omdat ze zich hiervoor schaamt. De laatste tijd ziet Melissa er zeer neerslachtig uit, je maakt je zorgen en wil heel graag haar sociaal netwerk inschakelen. Bij deze situatie mag je het beroepsgeheim doorbreken?

- Binnen de rechtspraak wordt unaniem aanvaard dat het beroepsgeheim kan worden doorbroken bij een noodtoestand, als dat de enige mogelijkheid is om belangrijkere, door de wet erkende, waarden of belangen te beschermen. Ook hier gelden bepaalde voorwaarden:
 - Er moet daadwerkelijk en onmiddellijk gevaar dreigen. Dit betekent dat de betrokken hulpverlener of zorgverstreker moet inschatten dat er een reële en ernstige mogelijkheid bestaat dat een hoger ingeschatte waarde of belang acuut in gevaar is.
 - Dit belang of de waarde die men wil beschermen moet minstens van gelijke waarde zijn als het belang van het beroepsgeheim. Er wordt algemeen aanvaard dat de bescherming van de fysieke of seksuele integriteit van een persoon boven de toepassing van het beroepsgeheim staat.
 - Het doorbreken van het beroepsgeheim moet de enige mogelijkheid zijn om het gevaar af te wenden. Indien men zelf kan ingrijpen om het gevaar te stoppen of iets anders kan doen, mag men zijn beroepsgeheim dus niet schenden.
- Het is hierbij steeds aan de betrokken hulpverlener of zorgverstreker om in te schatten of er sprake is van een reële gevaarsituatie, én welke stappen best worden ondernomen om deze situatie te beëindigen. Dit is niet altijd evident en overleg met collega's of oversten (zonder teveel details prijs te geven) kan hierbij soms helpen.
- Net zoals bij schuldig verzuim moet men ook bij toepassing van de noodtoestand niet automatisch politie of parket inschakelen. Andere, meer gespecialiseerde psychologische diensten, kunnen worden gecontacteerd. Zo kan tegelijk geprobeerd worden om de vereiste vertrouwensrelatie niet al te veel te beschadigen. In elke casus zal je als hulpverlener dus nauwgezet moet nagaan of een schending van je beroepsgeheim echt noodzakelijk is.
- Naast de regels inzake beroepsgeheim is iedereen, professional of niet, onderworpen aan de plicht om hulp te verlenen aan een persoon in groot gevaar. Schuldig verzuim is strafbaar. Het moet hierbij gaan om een noodsituatie die door de persoon in kwestie wordt vastgesteld (of hun wordt duidelijk gemaakt) en men moet zelf ook in staat zijn te kunnen helpen, zonder zichzelf daarbij in gevaar te brengen. Dit betekent niet per definitie een aangifteplicht. Men kan ook hulp bieden op een andere manier dan het inlichten van politie of parket. Dit is zeker zo voor de professional in de hulpverlening.

Mohammed is vertrouwenspersoon van Fatima binnen de jeugdhulp. Hij gaat op vraag van Fatima haar dossier gaan inkijken. Daar leest hij een paar zaken die hij graag met de ouders van Fatima zou willen bespreken. Dit kan, want hij heeft toestemming gekregen van Fatima om haar dossier in te kijken. Akkoord of niet akkoord?

- Omwille van zijn medewerking binnen de jeugdhulp is de vertrouwenspersoon onderworpen aan het beroepsgeheim. Hij kan vertrouwelijke informatie die hij verneemt als vertrouwenspersoon hierdoor niet zomaar bespreken met derden. Ook niet met ouders.
- Minderjarigen in de jeugdhulp kunnen in de praktijk soms ook steunfiguren hebben. Dat zijn personen in wie zij veel vertrouwen stellen, maar die niet voldoen aan alle voorwaarden van vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld een 17-jarige vriendin. Zij worden in de jeugdhulp soms wel toegelaten om gesprekken bij te wonen. Zij zijn echter niet gehouden aan het beroepsgeheim, dus de hulpverlener moet hier zeer omzichtig omgaan met vertrouwelijke informatie.

Els is 14 jaar en vreest dat ze zwanger is. Ze wil met iemand in vertrouwen kunnen praten en klopt aan bij het CLB. Els wil niet dat haar ouders weten wat er aan de hand is. Kan je als hulpverlener van het CLB de ouders opbellen en hen op de hoogte brengen van de situatie van hun dochter?

- Het antwoord op die vraag hangt af van hoe de hulpverlener de situatie inschat.
- Binnen de Integrale Jeugdhulp worden minderjarigen vermoed bekwaam te zijn vanaf 12 jaar. Als Els voldoet aan de vereisten (in staat zijn om op een verstandige manier te beoordelen wat in haar belang is en voldoende de gevolgen van haar beslissingen kan inschatten), dan is ze wilsbekwaam.
- De hulpverlener kan samen met haar de situatie bespreken, informatie over veilige anticonceptie geven of over wat ze kan doen als ze ongewild zwanger is, enzovoort. Je kan ook dieper ingaan op haar keuze om tegen haar ouders te zwijgen.
- Wanneer Els bekwaam wordt inschat, kunnen ouders niet ingelicht worden. Enkel wanneer het gaat om een noodtoestand (ernstig en onmiddellijk gevaar is voor de minderjarige en breken beroepsgeheim is enige oplossing), dan kan je het beroepsgeheim doorbreken om derden te betrekken die kunnen helpen bij de situatie, zoals andere hulpverleners, de politie, ouders...

BIJLAGE: (NIET) AKKOORD

Recht op duidelijke informatie

Wanneer een minderjarige, volledig overstuurd, hulp komt zoeken in een JAC voor een ernstig, concreet probleem is het moeilijk alle informatie – bijvoorbeeld over de rechten in de jeugdhulp – te bespreken in een eerste gesprek. Als niet alle informatie onmiddellijk gegeven wordt, schenden jullie het recht op informatie. Akkoord of niet akkoord?

- Het DRM gaat uit van het recht op open, duidelijke en toereikende informatie over de jeugdhulp. Het informatierecht strekt zich uit over alle aspecten van de jeugdhulp.
- Dat is inderdaad te veel informatie om in één keer mee te geven. Afhankelijk van de sector en de hulpmodule wordt dit recht dan ook verschillend ingevuld. Een pragmatische aanpak is daarbij aangewezen.
- Het is de bedoeling dat de minderjarige van in het begin alle mogelijke informatie krijgt die op dat moment en in die context noodzakelijk en nuttig is. Dat wordt mee bepaald door de aard en ernst van de hulpvraag, het gemoed en het begripsvermogen van de minderjarige, de draagkracht enz.
- Een overvloed aan informatie kan ook overweldigend of verwarrend zijn. Vandaar het belang op regelmatige tijdstippen opnieuw informatie te geven over de mogelijke aanpak van de hulpvraag. Het is ook mogelijk om informatiedragers (op papier of online) mee te geven, zodat de minderjarige daar steeds naar kan teruggrijpen of op een later moment op terug kan komen.

Recht op participatie

Als een minderjarig meisje dat in de leefgroep verblijft, niet wil begeleid worden door een man omwille van religieuze redenen, moeten jullie haar mening volgen. Akkoord of niet akkoord?

- Het DRM voorziet het recht op vrije keuze van hulpverlener, voor zover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening dit toelaten. Het moet dus werkbaar zijn voor de dienst en de keuzemogelijkheid moet er de facto zijn.
- Hier kan het probleem zich stellen dat de minderjarige het aanbod zal weigeren of niet meewerkt. Het noodzakelijke vertrouwen zal er dan ook niet komen.
- Het IVRK, artikel 14 voorziet voor minderjarigen het recht op vrijheid van religie; minderjarigen kunnen hun overtuiging zelf bepalen en wijzigen. Ook het DRM respecteert deze vrijheid onder de hoofding privacy (DRM, artikel 12/6). Het is dan ook aangewezen om met dergelijke vragen zoveel mogelijk rekening te houden. Hoewel de werklust uiteraard moet verdeeld worden onder de verschillende hulpverleners en het in de praktijk niet altijd mogelijk zal zijn.

Recht op bezoek

Louise, 15 jaar, verblijft in een voorziening. Ze zou graag hebben dat haar vriend op bezoek komt. Jij, als hulpverlener, denk dat de vriend een link heeft met het drugsmilieu en weigert het bezoek want dit is niet in het belang van Louise. Akkoord of niet akkoord?

- Bezoek van personen die belangrijk zijn voor de minderjarige is een belangrijk recht en mag alvast niet als sanctie worden afgenomen (art 14, 14/1, 14/2 en 28). Het onthouden van bezoek kan in principe dus niet. Het kan enkel:
 - met toestemming van de bekwame minderjarige,
 - met toestemming van de ouder(s) van een onbekwame minderjarige,
 - na goedkeuring of in opdracht van de jeugdrechter.
- Het vernieuwde DRM bepaalt nu uitdrukkelijk wanneer bezoek kan geweigerd worden.
- Tegelijk moet men blijven proberen de toestemming van de minderjarige (of ouder) te bekomen voor een beperking, bijvoorbeeld door grondig te verantwoorden waarom iemand niet op bezoek mag komen. Als dit niet kan, maar de beperking van een bepaald recht wel nodig is in het belang van de minderjarige, moet men zo snel mogelijk de jeugdrechter vatten die zich dan definitief kan uitspreken over het al dan niet beperken van het bewuste recht.

BIJLAGE: (NIET) AKKOORD

Recht op zakgeld

Als een jongere in een voorziening een voorwerp vernielt, moet deze de schade met hun zakgeld betalen?

Akkoord of niet akkoord?

- Dit kan indien de minderjarige ermee instemt.
- Het DRM geeft de minderjarige het recht op een vrij besteedbaar bedrag, 'zakgeld', waarover deze vrij kan beschikken (DRM, artikel 26). De jongere kan er zelf voor kiezen om met het eigen geld een bepaalde schuld te voldoen, bv. de vergoeding van de schade die deze veroorzaakte.
- Gaat de minderjarige hiermee akkoord, is het handig deze afspraak op papier te zetten om zo de instemming duidelijk te houden.
- Indien de toestemming er niet is, kan het zakgeld niet zomaar worden ingehouden. Dan zal dit op een andere manier vereffend moeten worden, bijvoorbeeld door de ouders of via de verzekering, of moet dit bij de rechter worden afgedwongen.
- Deze toestemming kan ook vooraf worden gevraagd, bijvoorbeeld bij aankomst in de voorziening. Dan moet hierover een duidelijke afspraak worden gemaakt. Let op! Hierop kan teruggekomen worden door de jongere.

Recht op eigen kleren en spullen

Frederick, een 15-jarige jongen, wordt geplaatst in een residentiële jeugdhulpvoorziening vanwege gedragsproblemen en huiselijke instabiliteit. Hij staat erop om zijn eigen kleding te dragen, omdat dit hem een gevoel van controle en identiteit geeft te midden van de veranderingen in zijn leven. Frederick draagt echter T-shirts met opvallend tekst die andere jongeren in de voorziening kunnen beledigen. Gaan jullie akkoord met Fredericks verzoek om zijn eigen kleding te blijven dragen?

- Minderjarigen die in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijven, mogen hun eigen kledij en schoenen dragen.
- De jeugdhulpvoorziening zorgt er mee voor dat die kledij en schoenen passen bij het weer en de sociale situatie.
 - Als het nodig is, kan de voorziening tijdelijk geschikte kledij en schoenen geven aan de minderjarige.
- Het huishoudelijk reglement kan regels bevatten over het soort kledij en schoenen dat de minderjarige moet dragen tijdens bepaalde activiteiten en die kledij en schoenen kan de voorziening zelf aanbieden. Ook kan het huishoudelijk reglement stellen dat bepaalde kledingstukken verboden zijn in sommige situaties.

Aisha, een 14-jarig meisje, wordt geplaatst in een gemeenschapsinstelling. Ze hecht veel waarde aan haar persoonlijke bezittingen en heeft een aantal emotioneel belangrijke items, zoals foto's en souvenirs. Ze wil ze graag bij zich wil houden tijdens haar verblijf. In het huishoudelijk reglement staat dat bij aankomst alle persoonlijke spullen worden afgenomen om zo gelijkheid tussen alle minderjarigen te bekomen. Akkoord of niet akkoord?

- De minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening of een gemeenschapsinstelling verblijft, kan over de eigen spullen beschikken en kan daar ook voor zorgen. De minderjarige kan die spullen in de eigen kamer houden of krijgt een eigen plaats om de spullen op te bergen.
- Als de jeugdhulpvoorziening denkt dat het bijhouden van sommige spullen het moeilijk kan maken om samen te leven, of dat dit gevaarlijk kan zijn voor de veiligheid, kan de jeugdhulpvoorziening die voorwerpen verbieden, en bijhouden als dat nodig is.
- In het huishoudelijk reglement beschrijft de jeugdhulpvoorziening wat voor soorten spullen verboden zijn (bv. wapens en drugs) en als er spullen verboden zijn, op welke manier daarover gesproken wordt. De voorziening informeert de minderjarige daarover.

De 9-jarige Janne verblijft in een voorziening. Tijdens het middageten wil ze haar groenten niet opeten. Omdat ze toch minstens één hapje moet proeven van de begeleider, gooit Janne haar groenten boos op de grond. De begeleider laat haar hierop de knoeiboel opruimen en stuurt haar daarna zonder dessert van tafel. Kan dit?

- Art. 28 DRM somt een aantal straffen op die verboden zijn; lichamelijke straffen; geestelijk geweld; onthouding van maaltijden; collectieve sancties; inhouden van zakgeld; fixatie; afzondering en, behoudens andersluidende rechterlijke beslissing ook onthouding en beperking van bezoekrecht en overplaatsing naar andere voorziening of andere leefgroep.
- Aangezien het in deze situatie enkel gaat om het onthouden van een dessert én deze sanctie pedagogisch verantwoord is en proportioneel is met de ernst van de feiten, is dit niet verboden.

BIJLAGE: (NIET) AKKOORD

Recht op school, vrije tijd, sporten en werken

Sophie, een 16-jarig meisje, verblijft in een residentiële jeugdhulpvoorziening vanwege problemen thuis. Ze heeft altijd al een passie gehad voor kunst en design, en droomt ervan om een carrière in de creatieve sector na te streven. Ze wil graag de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan creatieve workshops, kunstlessen, en stages bij lokale kunstenaars. Jullie als hulpverleners proberen Sophies educatie zoveel mogelijk te laten aansluiten bij haar passies en dromen. Akkoord of niet akkoord?

- De minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, heeft het recht om goed onderwijs te krijgen dat zoveel mogelijk past bij wat de minderjarige wil, nodig heeft en kan.
- De minderjarige gaat bij voorkeur naar de vertrouwde school. De jeugdhulpvoorziening zorgt dat de minderjarige de nodige ondersteuning krijgt tijdens het traject op school. De ondersteuning door de jeugdhulpvoorziening houdt rekening met de verantwoordelijkheden van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken.
- Als het niet mogelijk is om onderwijs te volgen op de vertrouwde school, wordt het onderwijs aangeboden in (de buurt van) de jeugdhulpvoorziening.
- Als het niet mogelijk is om onderwijs te volgen buiten de voorziening doordat de minderjarige verblijft in een voorziening met mandaat tot geslotenheid en doordat de beslissing van de jeugdrechter het niet mogelijk maakt, wordt het onderwijs aangeboden in de voorziening zelf, door erkend onderwijs.
- De jeugdhulpvoorziening informeert de minderjarige over de manier waarop een diploma of getuigschrift kan behaald worden.

Sam, 12 jaar, verblijft in een voorziening vanwege gedragsproblemen. Hij wil meer tijd besteden aan gamen, maar de voorziening staat slechts één uur per dag toe. Sam argumenteert dat gamen hem ontspant, maar de hulpverleners zijn bezorgd over mogelijke negatieve effecten op zijn gedrag en ontwikkeling. Sam argumenteert dat hij recht heeft op vrije tijd. Akkoord of niet akkoord?

- Een minderjarige die in de residentiële jeugdhulp, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, heeft elke dag recht op vrije tijd. Die vrije tijd kan in de vorm van georganiseerde activiteiten, maar is in elk geval ook vrije tijd die de minderjarige zelf invult zonder dat er iets georganiseerd moet zijn.
- De minderjarige kan de vrije tijd alleen of in groep invullen, het kan gaan om activiteiten die te maken hebben met leren, cultuur, met anderen omgaan, creatief bezig zijn, sporten/ bewegen of gewoon relaxen.
- Die activiteiten kunnen binnen of buiten de jeugdhulpvoorziening gebeuren,
 - Tenzij de minderjarige in het Vlaams detentiecentrum verblijft. Daar gebeuren de activiteiten enkel binnen het centrum.
- De activiteiten moeten ook passen binnen het begeleidingstraject van de minderjarige. Het kan ook zijn dat de jeugdrechter daarover iets beslist heeft, waar men rekening moet mee houden of dat de jeugdrechter akkoord moet gaan.
- Hier moeten de hulpverleners beslissen of ze instemmen met Sams verzoek, rekening houdend met zijn behoeften, het beleid van de voorziening, en eventuele gerechtelijke beslissingen.

Lisa, een 16-jarige meisje, verblijft in een voorziening vanwege problemen thuis. Ze heeft een sterke drang om zelfstandig te zijn en financieel bij te dragen aan haar eigen leven. Lisa heeft een baan gevonden in een lokale supermarkt, waar ze na school en in het weekend kan werken. Lisa heeft moeite met schoolwerk en haar emotionele welzijn is nog fragiel. Akkoord of niet akkoord met Lisa's wens om te gaan werken?

- Een minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, heeft het recht om te werken en om zelf een job te kiezen als dat past bij de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpaanbieder. Daarbij blijven ook de andere wetten rond het werken gelden.
- Het liefst kan de minderjarige gewoon in de samenleving werken en is de job op maat van de minderjarige en passend bij het begeleidingstraject. Als de voorziening toch zelf werk aanbiedt, moet dit op een vergelijkbare manier gebeuren als buiten de voorziening.
- Onderwijs en een beroepsopleiding zijn belangrijker dan het recht op werk en zolang minderjarigen naar school moeten, mogen ze alleen werken buiten de schooluren en buiten de tijden van de beroepsopleiding.

BIJLAGE: (NIET) AKKOORD

Recht op goede behandeling.

Een voorziening mag dagelijks de kamer van een minderjarige cliënt controleren op drugs en alcohol? Akkoord of niet akkoord?

- Elke vorm van foullering van kledij of persoonlijke zaken van de minderjarige of doorzoeken van de kamer in een voorziening **zonder mandaat tot geslotenheid** zonder toestemming is **verboden**.
- Wanneer mag je als hulpverleners de kleding, kamer of spullen wel controleren? (Ongeacht of de voorziening een mandaat tot geslotenheid heeft of niet). Volgende **uitzonderingen** gelden:
 - Als de jongere op het moment zelf uitdrukkelijk hun toestemming geeft.
 - In noodtoestand: wanneer er een ernstig en onmiddellijk gevaar is voor de minderjarige of anderen in de voorziening en je dat gevaar alleen kan aanpakken door de privacy te schenden.
 - Bijvoorbeeld sterke vermoedens dat iemand zelfmoord gaat plegen.
- Wat mag je als hulpverleners bijvoorbeeld nooit doen?
 - Het aangekleed of naakt lichaam met de hand aftasten of het ontkleed lichaam bekijken. Enkel de politie mag dat doen en enkel als dat nodig is voor de veiligheid van de minderjarige.
 - Een algemene wekelijkse of dagelijkse doorzoeking.
- Hulpverleners mogen de kamer wel binnengaan om bv. te poetsen. Hierbij mag je geen spullen controleren.
- **In voorzieningen met mandaat tot geslotenheid, kan het doorzoeken/fouilleren wel onder volgende voorwaarden:**
 - Enkel in een gemeenschapsinstelling, een voorziening veilig verblijf, GES+ en in het Vlaams Detentiecentrum kan je als hulpverleners soms de kleding, spullen en kamer controleren.
 - Er zijn dan individuele vermoedens dat de minderjarige bepaalde voorwerpen of substanties bezit die de veiligheid van de minderjarige of anderen in het gedrang brengen. In dit geval ga je als volgt te werk:
- Foullering:
 - De voorziening gaat in dialoog met de minderjarige
 - Als praten niet helpt en er nog steeds geïndividualiseerde vermoedens zijn van gevaar, kan foullering van kledij of persoonlijke zaken plaatsvinden met naleving van volgende voorwaarden:
 - i. De minderjarige wordt onmiddellijk voorafgaand aan de foullering geïnformeerd
 - ii. Het volgende wordt genoteerd in het dossier van de minderjarige:
 - 1. Moment en omstandigheden foullering
 - 2. De geïndividualiseerde vermoedens die basis vormen voor fouilleren
 - 3. Resultaat foullering
 - 4. Naam diegene die foullering heeft uitgevoerd
- Kamer doorzoeken:
 - De voorziening gaat in dialoog met de minderjarige
 - Als praten niet helpt en er nog steeds geïndividualiseerde vermoedens zijn van gevaar, kan de kamer van de minderjarige doorzocht worden met naleving van volgende voorwaarden:
 - iii. De minderjarige wordt onmiddellijk voorafgaand aan de doorzoeking geïnformeerd
 - iv. Er wordt maximaal naar gestreefd dat minderjarige aanwezig is bij doorzoeking
 - v. Doorzoeking gebeurt minimaal in aanwezigheid van een tweede persoon
 - vi. Het volgende wordt genoteerd in het dossier van de minderjarige:
 - 1. Moment en omstandigheden doorzoeking
 - 2. De geïndividualiseerde vermoedens die basis vormen voor doorzoeking
 - 3. Resultaat doorzoeking kamer
 - 4. Naam diegene die doorzoeking heeft uitgevoerd

BIJLAGE: (NIET) AKKOORD

Lauri en Marion, 13 en 15 jaar, maken grote ruzie waarbij schoppen, slaan en schelden aan de pas komt. Jij en een andere hulpverlener moeten ze uit elkaar trekken. Het is niet de eerste keer dat er tussen hen een vechtpartij uitbreekt. Als sanctie stop je ze in een afzonderingskamer. Akkoord of niet akkoord?

- Afzondering of fixatie als sanctie is VERBODEN
- Afzondering of fixatie kunnen enkel bij acuut en ernstig gevaar voor de minderjarige of anderen OF om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar voor minderjarigen of anderen, of ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen van minderjarigen of anderen
- Er zijn ook voorwaarden indien afzondering of fixatie wordt toegepast:
 - de maatregel wordt ingezet als laatste redmiddel als preventieve interventies en alternatieven niet of niet langer volstaan;
 - de maatregel duurt zo kort mogelijk en stopt als het gevaar niet langer ernstig en acuut is;
 - de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt alleen op maat van en zo veel mogelijk afgestemd met de minderjarige, de ouders en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken en de situatie,
 - tijdens het toepassen van de maatregel wordt blijvend gezocht naar minder ingrijpende alternatieven
 - mechanische fixatie bij minderjarigen, jonger dan twaalf jaar, is verboden;
 - het gelijktijdig toepassen van afzondering samen met fixatie wordt zo veel als mogelijk vermeden;
 - passende maatregelen worden genomen om de minderjarige van de nodige medische zorg te verzekeren al de medische bijstand bij of na de afzondering of fixatie vereist is;
 - de jeugdhulpverlener of de begeleider heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige met de focus op het welbevinden van de minderjarige;

de minderjarige heeft tijdens de maatregel de mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een nabijge jeugdhulpverlener of begeleider van de jeugdhulpvoorziening.

Binnen de leefgroep wordt vermoed dat een jongen van 13 jaar regelmatig drugs gebruikt. Op de teamvergadering wordt afgesproken dat er gebeld wordt naar de huisarts om te eisen dat die een drugstest uitvoert, zodat de hulpverleners zeker weten of hun vermoeden klopt. Akkoord of niet akkoord?

- Een bloedafname om drugs op te sporen kan enkel uitgevoerd worden door een hiertoe bevoegde persoon (gezondheidszorgbeoefenaar). En op de uitvoering van deze bloedafname is de Wet Patiëntenrechten van toepassing.
- Hierdoor kan een bloedonderzoek enkel gedaan worden mét ofwel akkoord van de bekwame minderjarigen, of de toestemming van de wettelijke vertegenwoordigers (ouder of voogd) van een onbekwame minderjarige.
- Indien de nodige toestemming er niet is, kan de afname van een bloedonderzoek enkel bevolen worden door een rechter.
- De resultaten van dergelijke test vallen onder het beroepsgeheim. Waardoor de gezondheidszorgbeoefenaar deze enkel kan delen met de betrokken bekwame minderjarigen of met de wettelijke vertegenwoordigers wanneer het gaat om een onbekwame minderjarige. Of met de rechter wanneer deze de test opgelegde.
- Wanneer het gaat om een speekseltest of een urinetest, wordt de laatste jaren steeds meer aangenomen dat deze niet enkel door gezondheidszorgbeoefenaars kunnen uitgevoerd worden.
 - Maar deze houden wel een aantasting van de fysieke integriteit van de betrokkene in. Waardoor ook dergelijke tests kunnen worden afgenomen mits toestemming van de bekwame minderjarige of de wettelijke vertegenwoordigers van een onbekwame minderjarigen of de rechter.
 - De uitslagen van deze tests zijn vertrouwelijk, maar wanneer ze mét de juiste toestemming afgenomen werden door bvb. een mmedewerker in een voorziening, kan de voorziening wel rekening houden met de uitslag van de test en hieraan eventueel bepaalde gevolgen koppelen.

Nabespreking

Overloop na afloop de verschillende meningen van de deelnemers. Zijn er deelnemers die hun mening over het DRM hebben aangepast? Liggen alle meningen in dezelfde lijn? Zo ja/nee, hoe komt dit? Wat valt er op aan de meningen? Zijn er zaken in de wet waarvan sommigen geschrokken zijn? Zij zelf zouden aanpassen?

Doelstelling 1: introductie DRM

2) CONCENTRISCHE CIRKEL

Doelgroep:

- Iedereen die werkt met kinderen en jongeren in de context van de integrale jeugdhulpverlening.

Doel:

- Zicht krijgen op de verschillende meningen in de groep.
- Zicht krijgen op situaties die zich kunnen voordoen binnen de jeugdhulp.
- Deelnemers denken na over hun waarden en normen.
- Sensibiliseren en bespreekbaar maken van het DRM

Duur:

- 1 uur.

Materiaal: /.

Locatie:

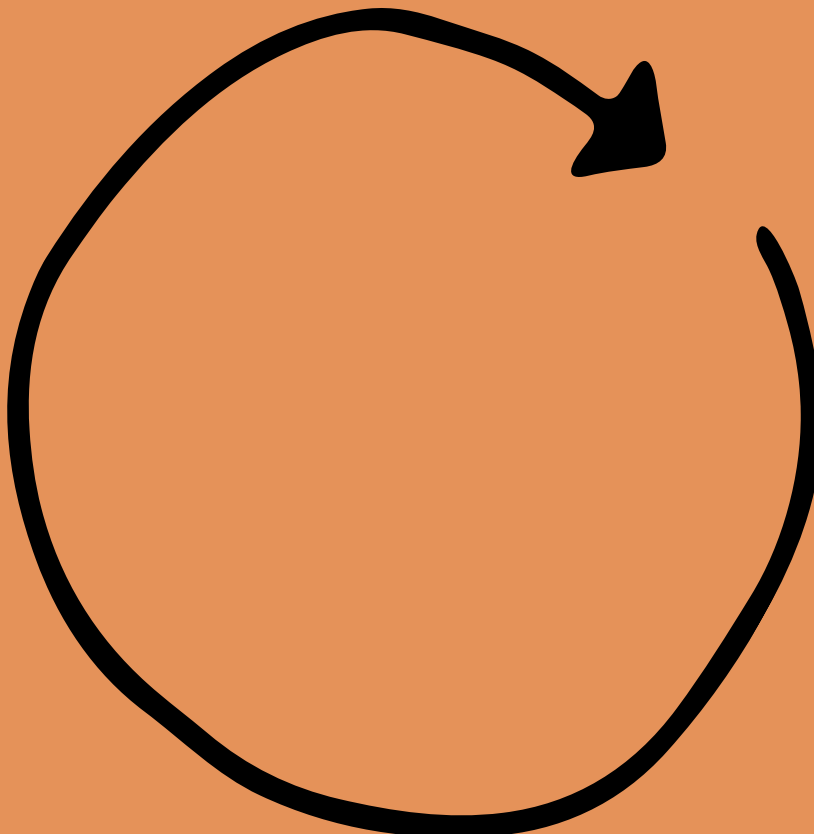
- Indoor/outdoor.

Beschrijving:

De groep wordt verdeeld in twee gelijke groepen. De eerste groep staat in een cirkel met het gezicht naar buiten. De tweede groep vormt een cirkel rond de eerste en staat met het gezicht naar binnen, zodat iedereen een partner tegenover zich heeft.

De begeleider introduceert de casus/situatie die de partners met elkaar bespreken. Ze gaan na welke rechten aanwezig zijn, welke rechten zijn geschonden en wat zij zouden ondernemen in die situatie. Na een paar minuten vraag je iedereen om even te luisteren. Bespreek met de groep de casus en vertel hen de juiste informatie die bij elke casus genoteerd staat.

Daarna draait de buitenste cirkel naar links, zodat nieuwe paartjes ontstaan. Het proces kan dan opnieuw beginnen met een andere situatie.

BIJLAGE: CONCENTRISCHE CIRKEL

Bekwaamheid

De hulpverleners van een instelling voor minderjarigen met een autisme spectrum stoornis stellen zich de vraag of hun jongeren bekwaam zijn? Wat denken jullie?

- Dit kan niet in het algemeen beantwoord worden. Het hangt af van het vermogen van de individuele minderjarige om hun belang in te schatten in een bepaalde situatie én het vermogen om de gevolgen van bepaalde beslissingen en daden in te schatten.
- Minderjarigen met een mentale beperking zijn dus niet a priori onbekwaam. Het DRM gaat namelijk uit van een vermoeden van bekwaamheid vanaf 12 jaar.
- Wanneer hulpverleners van mening zijn dat een bepaalde jongere ouder dan 12 jaar toch onbekwaam is, zullen zij dit moeten motiveren in het dossier.
- Deze motivatie moet gepersonaliseerd en genuanceerd worden naargelang de kwestie die voorligt.

Tiffany, 15 jaar, zou graag een psycholoog binnen een CGG consulteren omdat ze worstelt met haar seksuele geaardheid (maar dat weten haar ouders niet). Haar ouders zijn gescheiden en haar vader wil geen toestemming geven voor de therapie. Zonder toestemming van beide ouders, kan Tiffany geen therapie volgen. Klopt dit? Waarom wel of niet?

- Binnen de jeugdhulp bepaalt art. 4 DRM dat een bekwame minderjarige (= vermoed vanaf 12 jaar) zelfstandig beslissingen kan nemen betreffende de buitengerechtelijke jeugdhulp in die situaties waar de hulpverlening enkel de minderjarige betreft.
- Tiffany kan dus zelfstandig instemmen met de begeleiding door (de psycholoog van) het CGG. Gezien de hulpverlening zich niet richt tot de ouders, is hun instemming niet vereist. De hulpverleners mogen haar ouders bovendien niet contacteren als Tiffany dit expliciet vraagt want ze hebben beroepsgeheim.

Jelle, 11 jaar, zou na enkele gesprekken met de medewerkers van het JAC, graag naar een psychiater gaan. Hij heeft gekozen voor een psychiater die werkt in het ziekenhuis vlakbij zijn school. Hij zou dit graag verborgen houden voor zijn ouders, zij zijn immers tegen enige vorm van hulpverlening. Jelle kan naar de psychiater gaan zonder dat zijn ouders dit te weten komen. Klopt dit? Waarom wel of niet?

- Binnen de gezondheidszorg geldt de Wet Patiëntenrechten.
- In de Wet Patiëntenrechten is geen sprake van een leeftijd waarop de bekwaamheid bereikt wordt voor de uitoefening van de rechten als patiënt
- Art. 12 W.P. stelt wel een minderjarige hun belangen en hun rechten als patiënt zelfstandig kan uitoefenen indien deze als bekwaam wordt ingeschat
- Wanneer de betrokken psychiater van mening is dat Jelle bekwaam is, kan hij zelf om therapie vragen en hiermee zelfstandig instemmen. Toestemming van zijn ouders is dan niet nodig. Het beroepsgeheim geldt zelfs ten volle, ook naar de ouders.
- Enkel wanneer de psychiater van mening is dat Jelle onbekwaam is, zullen zijn ouders, als zijn wettelijke vertegenwoordigers, moeten beslissen in zijn plaats.

Joke, 14 jaar, wordt al haar hele leven verwend en beschermd door haar ouders. Zij nemen nog steeds alle beslissingen over haar zonder dit met haar te overleggen en Joke vindt dit allemaal goed. Ze is namelijk zeer onzeker en gaat hiervoor ook naar een psychologe. Hoewel er vanaf 12 jaar een vermoeden bestaat dat de minderjarige bekwaam is, vindt de psychologe in kwestie dat Joke niet voldoende kan inschatten wat de gevolgen zijn van haar beslissingen en welke beslissingen in haar belang genomen moeten worden. Joke wordt daarom nog steeds gezien als een onbekwame minderjarige en daarom worden haar rechten uitgeoefend door haar ouders. Zouden jullie dezelfde beslissing maken?

- Een inschatting maken omtrent de bekwaamheid van een minderjarige is geen alles-of-niets kwestie met zwart-wit regels die zomaar opgaan voor alle minderjarigen in elke situatie. Bij elke minderjarige moet individueel beoordeeld worden of die over de vereiste maturiteit beschikt en het nodige inzicht heeft om in de gegeven context een beslissing te nemen.
- Een inschatting m.b.t. de bekwaamheid van een minderjarige is niet statisch. Een inschatting kan veranderen tijdens het hulpverleningstraject, of kan veranderen naargelang de situatie waarin de minderjarige zich bevindt.
- In bepaalde situaties, voor bepaalde beslissingen kan een minderjarige dus bekwaam bevonden worden terwijl dit mogelijk niet is in een andere situatie bij een andere soort beslissing.

BIJLAGE: CONCENTRISCHE CIRKEL

Recht op duidelijke en volledige informatie

Zion, 10 jaar, kampte 2 jaar met ernstige psychische problemen en verlatingsangsten, maar is sinds kort aan de betere hand. Zijn moeder vertelt nu aan zijn hulpverleners dat zijn juridische vader eigenlijk niet de biologische vader is. Zijn biologische vader is vertrokken nog voor hij geboren werd. Zij wil hem alles te gepasten tijde vertellen, maar heeft schrik dat hij hierdoor opnieuw angsten en psychische problemen zal ontwikkelen. Zion heeft via het DRM echter recht op duidelijke en volledige informatie. Hoe zouden jullie handelen in deze situatie?

- Uitzonderlijk wanneer de hulpverlener oordeelt dat de minderjarige (nog) niet alles moet weten, omdat het extra leed zou teweegbrengen, mag informatie tijdelijk worden achtergehouden in het belang van de minderjarige.
- Dit noemt men de agogische exceptie
- Deze exceptie heeft niet tot gevolg dat de minderjarige op geen enkele wijze kennis kan nemen van deze informatie. Wanneer de minderjarige een vertrouwenspersoon heeft, mag deze vertrouwenspersoon wel alle informatie inzien. Ook de ouders van een onbekwame minderjarige, hebben recht op deze informatie.
- Bovendien kan ook een andere uitzondering van toepassing zijn, namelijk de vertrouwelijkheidsexceptie. Informatie die werd verteld door iemand in vertrouwen, mag niet gedeeld worden.

Recht op participatie

Jules, 16 jaar, wordt mishandeld door zijn vader. Hij neemt zelf contact op met het CLB maar vraagt specifiek om te mogen spreken met een mannelijke CLB-medewerker. Er zijn geen mannelijke medewerkers aanwezig, dus Jules kan hier ook niet voor kiezen. Druist dit in tegen het recht om zelf de jeugdhulpverlener te kiezen?

- Volgens art. 9 DRM heeft de minderjarige het recht om zelf een jeugdhulpverlener te kiezen.
- Dit is uiteraard enkel mogelijk indien er ook verschillende jeugdhulpverleners aanwezig zijn die in staat zijn om de minderjarige de vereiste hulp te bieden. Wanneer bijvoorbeeld voor een bepaalde leefgroep maar één individuele begeleider beschikbaar is, zal de minderjarige niet kunnen kiezen.

Beroepsgeheim

Kelly, een minderjarig meisje van 15 jaar koestert een hevige wrok tegen de medeleerlingen in haar klas die haar sinds jaar en dag pesten. Bovendien neemt ze het de school kwalijk dat deze in haar ogen niet genoeg ondernam om haar hierin te helpen. Op een bepaald moment wordt het haar allemaal te veel. Tijdens een gesprek met een JAC-medewerker barst ze uit dat ze de hele school dood wenst. Hiermee brengt ze de JAC-medewerker in een moeilijke situatie. Mag de medewerker het beroepsgeheim doorbreken?

- Uit Kelly in een opwelling op een onhandige manier enkel haar emoties, dan moet en kan de JAC-medewerker hiervan geen derden op de hoogte brengen wegens het beroepsgeheim.
- Bedoelt Kelly met haar uitspraak echter dat ze van plan is om zelf geweld te plegen op school om wraak te nemen, dan moet de JAC-medewerker natuurlijk ingrijpen en mag hij derden, als bv. de school of de politie inlichten van de mogelijke gevaarsituatie.

BIJLAGE: CONCENTRISCHE CIRKEL

De twaalfjarige Victor woont, vanwege een erg problematische situatie thuis, sinds twee jaar bij een pleeggezin. De uithuisplaatsing valt Victor bijzonder moeilijk. Tijdens gesprekken met het CLB liet hij reeds enkele keren vallen dat hij aan zelfdoding denkt. Mag de hulpverlener het beroepsgeheim doorbreken?

- Het kan hier gaan om een noodtoestand. Hierbij kan men een bepaalde strafrechtelijke bepaling overtreden om een ander, hoger belang te vrijwaren wanneer er een ernstig, daadwerkelijk gevaar dreigt. Zo kan het beroepsgeheim doorbroken worden in geval van een ernstige, concrete bedreiging van iemands fysieke of geestelijke integriteit. Er zijn enkele voorwaarden:
 - Er moet daadwerkelijk en onmiddellijk gevaar dreigen. Dit betekent dat de betrokken hulpverlener of zorgverstreker moet inschatten dat er een reële en ernstige mogelijkheid bestaat dat een hoger ingeschatte waarde of belang acuut in gevaar is.
 - Dit belang of de waarde die men wil beschermen moet minstens van gelijke waarde zijn als het belang van het beroepsgeheim. Er wordt algemeen aanvaard dat de bescherming van de fysieke of seksuele integriteit van een persoon boven de toepassing van het beroepsgeheim staat.
 - Het doorbreken van het beroepsgeheim moet de enige mogelijkheid zijn om het gevaar af te wenden. Indien men zelf kan ingrijpen om het gevaar te stoppen of iets anders kan doen, mag men het beroepsgeheim dus niet schenden.
- Indien de CLB-medewerkerster inschat dat Victor er serieus aan denkt om uit het leven te stappen en ze hem zelf niet op andere gedachten kan brengen, mag ze hiervan iemand, bv. zijn pleegouders, of de psycholoog die Victor sinds kort bezoekt ... verwittigen zonder dat ze dan kan gestraft worden wegens schending van haar beroepsgeheim.
- Het is hierbij steeds aan de betrokken hulpverlener of zorgverstreker om in te schatten of er sprake is van een reële gevaarsituatie, én welke stappen best worden ondernomen om deze situatie te beëindigen.

Marie-Julie duidde Flor, haar meerderjarige vriend die nog studeert, aan als haar vertrouwenspersoon. Flor vraagt zich nu af of hij gebonden is door het beroepsgeheim, en of dit voor hem hetzelfde inhoudt als voor professionele hulpverleners?

- Het beroepsgeheim waarnaar art. 458 Sw. verwijst, is van toepassing op iedereen die uit hoofde van hun staat of beroep, kennis draagt van geheimen die hen werden toevertrouwd.
- Deze geheimhoudingsplicht is wel degelijk van toepassing op Flor en houdt voor alle dragers ervan hetzelfde in.
- Het maakt hierbij dus niet uit of je hulpverlener, begeleider in een leefgroep, gezondheidswerker of vertrouwenspersoon in de IJH bent. Het is voldoende dat hij zijn medewerking verleent aan de integrale jeugdhulp.
- Het is dan ook erg belangrijk om de vertrouwenspersoon te wijzen en te informeren over de draagwijdte en juridische gevolgen van het beroepsgeheim.

BIJLAGE: CONCENTRISCHE CIRKEL

Recht op dossier

De 9-jarige Yentl verblijft tijdelijk in een CKG omdat haar mama de zorg over Yentl even niet aankan. Haar ouders zijn gescheiden. De papa van Yentl wil graag dat Yentl bij hem en zijn nieuwe vriendin komt wonen, en wil meer informatie over de situatie van Yentl bij haar mama om deze eventueel te gebruiken in zijn rechtszaak m.b.t. de verblijfsregeling van Yentl. Wie mag in het dossier van Yentl kijken?

- Yentl kan haar dossier niet zelf inkijken omdat ze onbekwaam is.
- De papa van Yentl kan, als wettelijke vertegenwoordiger van Yentl, haar dossier inkijken in haar plaats. Hij heeft hierbij enkel recht op informatie over Yentl, en over Yentl in relatie tot zichzelf. Hij heeft geen recht op informatie over Yentl in relatie tot haar mama.
- Voor de mama van Yentl geldt hetzelfde: zij kan informatie bekijken over Yentl, en over Yentl in relatie tot zichzelf.
- Bijvoorbeeld de grootmoeder van Yentl heeft enkel toegang tot haar eigen gegevens.
- Wanneer er tegenstrijdige belangen bestaan tussen ouders en kind zal het toegangsrecht van ouders van onbekwame minderjarigen bovendien vervallen. Dan krijgt de vertrouwenspersoon van de minderjarige toegang tot het dossier in hun plaats.

Dieter, 15 jaar, wordt opgenomen in een residentiële voorziening wegens het plegen van een jeugddelict. Zijn moeder vertelt aan één van zijn begeleiders dat zijn vader eigenlijk niet Dieters biologische vader is. Zij geeft aan het hem zeker te willen vertellen, maar pas wanneer zij er ook klaar voor is. Ze vraagt dus uitdrukkelijk dit als vertrouwelijke informatie te behandelen. Dieter is bekwaam, mag hij deze info lezen in zijn dossier?

Waarom wel of niet?

- Wanneer een derde (ouders, hulpverlener, vriend, leerkracht, pleegouders, buurman, ...) informatie meedeelt, kan deze derde vragen dat deze informatie als “vertrouwelijk” behandeld wordt. De derde moet dit expliciet vragen.
- De hulpverlener moet dit deel dus uit het dossier halen, wanneer de minderjarige vraagt om inzage in hun dossier.
- De jeugdhulpverlener moet de derde duidelijk inlichten dat deze dit recht heeft en dat, wanneer die er niet expliciet om vraagt, de minderjarige en de vertrouwenspersoon kennis kunnen nemen van de verstrekte gegevens.
- De derde kiest zelf hoeveel van de gegeven informatie vertrouwelijk is. Zo kan men vragen om alle gegevens als vertrouwelijk te behandelen, enkel bepaalde gegevens of bepaalde stukken, ... De derde kan ook vragen dat enkel hun identiteit geheim wordt gehouden.
- Van deze vertrouwelijke gegevens mogen de minderjarige en de vertrouwenspersoon op geen enkele manier kennismaken, noch via inzage noch via een gesprek.
- Wanneer een hulpverlener deze gegevens toch zou meedelen of overhandigen, begaat deze een inbreuk op het beroepsgeheim.

BIJLAGE: CONCENTRISCHE CIRKEL

Recht op bijstand: een vertrouwenspersoon

Lore, 12 jaar, verblijft in een residentiële voorziening en wil haar 17-jarige zus (die niet betrokken is bij de jeugdhulpverlening) als ondersteuningsfiguur bij een gesprek met de leefgroepbegeleider. Kan de zus optreden als vertrouwenspersoon voor Lore?

- Dit hoeft niet noodzakelijk geweigerd te worden omdat de zus (nog) niet voldoet aan de voorwaarden van het DRM. De zus is namelijk nog geen 18 jaar.
- Vaak wordt verwezen naar deze persoon als “steunfiguur”, maar er is geen officiële benaming. Men zal er wel moeten over waken dat deze persoon voldoende maturiteit is om discreet om te kunnen gaan met de vertrouwelijke informatie. Daarnaast zal de zus van Lore niet over dezelfde rechten (bv. toegang tot het dossier bij een agogische exceptie of bij een belangenconflict met de ouders van een onbekwame minderjarige, ...) beschikken als de vertrouwenspersoon die voorzien wordt door het DRM. Let op! Een steunfiguur is ook niet gebonden aan het beroepsgeheim.
- De hulpverlening kan echter ook beslissen om deze steunfiguur (= vertrouwenspersoon die niet voldoet aan alle voorwaarden uit art. 24 DRM) te weigeren.

Sven verblijft in een residentiële voorziening. Zijn nonkel is huisarts, en Sven duidt zijn nonkel aan als zijn vertrouwenspersoon. Kan dit?

- De nonkel van Sven is niet rechtstreeks betrokken bij de hulpverlening en kan dus optreden als vertrouwenspersoon wanneer ook aan de andere voorwaarden is voldaan.
- Andere voorwaarden: meerderjarig zijn; zonder twijfel door de minderjarige gekozen zijn; een kopie hebben uit het strafblad.

Gwen en Ria vangen reeds jarenlang Marthe op in hun gezin. Zij zijn pleegouders. Ria werkt als maatschappelijk assistent in een voorziening. Kan zij optreden als vertrouwenspersoon voor Marthe?

- Neen, Ria is rechtstreeks betrokken bij de hulpverlening aan Marthe aangezien ze Marthes pleegmoeder is.

Bruno verblijft in een residentiële voorziening en wil dat zijn meerderjarige broer optreedt als zijn vertrouwenspersoon. Deze oudere broer heeft vroeger echter in dezelfde leefgroep gezeten en wordt nu ook nog verder begeleid door dezelfde dienst. Kan de broer optreden als vertrouwenspersoon?

- Bruno's broer is hierdoor rechtstreeks betrokken bij de jeugdhulp en kan niet officieel aangeduid worden als vertrouwenspersoon.

Maya is 4 jaar. Ze werd geplaatst in een CKG nadat ze werd opgenomen in het ziekenhuis met verwondingen aan haar hoofd. De hulpverlening vermoedt dat Maya thuis wordt mishandeld. Er loopt een gerechtelijk onderzoek naar de moeder en haar partner. Maya is te jong om zelf een vertrouwenspersoon te kiezen. Wie zal dit voor haar doen?

- Het is evident dat niet elke minderjarige in staat is om zelf een vertrouwenspersoon te kiezen, denk maar aan zeer jonge kinderen, kinderen met een verstandelijke beperking,...
- In principe zullen dan de ouders deze verantwoordelijkheid overnemen.
- Wanneer er echter een belangenconflict bestaat tussen de minderjarige en zijn ouders is ook dit niet mogelijk. De jeugdhulpaanbieder of de toegangspoort kan bij belangenconflict een vertrouwenspersoon aanwijzen.
- Maya en haar moeder hebben mogelijk tegengestelde belangen. Het is daarom niet opportuun dat Maya's moeder een vertrouwenspersoon aanstelt voor Maya. De directeur van de jeugdhulpvoorziening zal een vertrouwenspersoon aanduiden voor Maya door de tegenstrijdige belangen die hier spelen.

BIJLAGE: CONCENTRISCHE CIRKEL

Recht op bezoek en contact met de buitenwereld

Lisa, 14 jaar, is geplaatst vanwege haar moeilijke thuissituatie. Er wordt vermoed dat haar buurjongen haar seksueel misbruikt. Om Lisa te beschermen, wordt haar bezoekrechten beperkt. Noch de buurjongen, noch zijn ouders kunnen haar komen bezoeken. Kan dit?

- De opdracht van de voorziening bevat ook het beschermen van de minderjarigen die zij onder hun hoede hebben.
- Het onthouden of beperken van het recht op bezoek als sanctie is verboden.
- Wanneer de voorziening echter van oordeel is dat het in het belang van de minderjarige is, dan kan het bezoekrechten wel uitzonderlijk en tijdelijk ingeperkt worden, mits naleving van de voorwaarden uit het DRM en een uitvoerige motivatie. De beperking van het bezoekrechten van welbepaalde personen, in afwachting van een beslissing van de jeugdrechter, is dan een beschermingsmaatregel die in het belang van de minderjarige wordt genomen.
- Het gebeurt ook wel eens dat de jeugdrechter, een minderjarige die door hem werd geplaatst, een beperking oplegt m.b.t. het bezoekrechten van de minderjarige.

Een voorziening die dagbegeleiding in groep aanbiedt, wil opleggen dat gsm-gebruik enkel kan tussen 12u en 13u. Bij dringende zaken wordt de telefoon van de voorziening gebruikt. De medewerkers vragen zich echter af of dit in strijd is met het recht op extern contact met anderen?

- Minderjarigen in de jeugdhulp hebben recht om contact te onderhouden met de buitenwereld en moeten de kans hebben om te communiceren met familie, vrienden, klasgenoten, enzoverder. Dit kan onder andere ook gebeuren via een telefoongesprek of chatten via het internet. Beperkingen op dit recht moeten opgenomen worden in het huishoudelijk reglement en moeten pedagogisch verantwoord zijn (bvb geen gsm gebruik in de nacht).
- Indien de voorziening deze beperking heeft ingevoerd, dan moet dit vooraf duidelijk gecommuniceerd worden aan de minderjarige en eventueel worden opgenomen in het huishoudelijk reglement. Hetzelfde geldt voor het verbod om mails te versturen als men de computer gebruikt.

Recht op privacy

Michaël werkt in een residentiële voorziening voor kinderen ouder dan 12 jaar. Hij wil graag wat foto's van de vrijetijdsactiviteiten in de voorziening op de facebook plaatsen. Heeft hij hiervoor toestemming nodig? Zo ja, van wie?

- Een fotograaf of cameraman moet steeds de toestemming vragen van de persoon die deze wil fotograferen, zowel voor het maken van de beelden, als voor het specifieke gebruik ervan.
- Een onbekwame minderjarige kan zelf geen toestemming geven. In dat geval moeten de ouders hun toestemming geven. Bij een bekende minderjarigen moeten zowel de ouders als de minderjarige zelf hun toestemming geven.
- Om problemen te vermijden, wordt dus best altijd de toestemming van de ouders en de jongere gevraagd.
- Wanneer dit niet gebeurt is, dan kan de persoon van wie de foto of het filmpje gemaakt werd, altijd vragen om het beeldmateriaal te verwijderen.
- Michaël zal dus toestemming nodig hebben van elke bekende minderjarige én de ouders.
- Let op! Michaël is gebonden aan zijn beroepsgeheim. Daardoor kunnen herkenbare personen niet gedeeld worden, zelfs niet met toestemming!

Een journalist zou graag in een residentiële voorziening een reportage opnemen door met enkele jongeren te spreken over hun verhaal en hun ervaringen in de jeugdhulp. Heeft hij hiervoor toestemming nodig? Zo ja, van wie?

- Hiervoor zal de journalist zeker en vast de toestemming van de ouders (onbekwame minderjarigen) + toestemming ouders en minderjarige bij bekende minderjarigen nodig hebben
- Als het gaat om maatregelen opgelegd door de jeugdrechtbank, dan geldt een bijzondere regel. Deze regel verbiedt de bekendmaking van de inhoud van de gerechtelijke procedure én van de identiteitsgegevens van jongeren waarvoor vrijwillige hulpverlening niet mogelijk is.
 - In het geval van maatregelen genomen door de jeugdrechtbank, mag er niet gesproken mogen worden over de inhoud van de gerechtelijke procedure en de identiteitsgegevens van de jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd of die zich in een verontrustende opvoedingssituatie bevinden waarvoor vrijwillige hulpverlening niet mogelijk was.
 - De minderjarigen mogen ook niet-herkenbaar in beeld worden gebracht.

BIJLAGE: CONCENTRISCHE CIRKEL

Recht op menswaardige behandeling.

Sarah is 17 jaar en woont sinds kort op een studio, nauw verbonden aan de leefgroep. Sarah mag haar vrije tijd zelf invullen, maar moet wel op een bepaald uur terug in haar studio zijn. Op een avond is Sarah echter niet op tijd terug. Ze vertelt dat ze een paar oude vrienden (waarmee ze vroeger winkeldiefstallen pleegde en drugs gebruikte) is tegengekomen en met hen is meegegaan. De begeleiders hebben schrik dat Sarah terug in haar oude gedrag zal hervallen en beslissen om Sarah opnieuw in de leefgroep op te nemen en haar onder supervisie te plaatsen. Er werd niet overlegd met Sarah waardoor ze geen mogelijkheid kreeg om de situatie uit te klaren. Staat de sanctie in verhouding met de fout die de minderjarige heeft begaan?

- Als een minderjarige een bepaalde afspraak niet heeft nageleefd, moet je dit met hen bespreken en zoeken naar een oplossing. Als hulpverlener kan je ook straffen opleggen.
- Die straf moet altijd in verhouding staan tot wat de minderjarige fout deed en die moet er kunnen uit leren. Hier kan je dus twijfelen of de reactie op foutief gedrag van Sarah in verhouding staat tot het verkeerd gedrag.
- Het reactiebeleid moet ook voldoen aan bepaalde principes:
 - 1) Er wordt eerst geprobeerd om te praten, te bemiddelen, te herstellen of problemen op te lossen.
 - 2) Alle maatregelen worden afgestemd op de leeftijd, ontwikkeling en persoonlijkheid van de minderjarige.
 - 3) Er wordt rekening gehouden met de omstandigheden en er wordt zoveel mogelijk met de minderjarige gepraat.
 - 4) De maatregelen zijn in verhouding tot het gedrag van de minderjarige en zijn zo min mogelijk ingrijpend.
 - 5) Alle maatregelen worden eerlijk beoordeeld.
 - 6) De maatregelen dragen bij aan de ontwikkeling van de minderjarige en zijn niet traumatisch.

Frederik is 15 jaar, maar heeft de verstandelijke leeftijd van een 4-jarige. Hij heeft een wisselvallig humeur en kan soms agressief uit de hoek komen. Tijdens de knutselnamiddag weigert hij mee te doen en als daarover een opmerking gemaakt wordt, werpt hij de tafel omver. Om duidelijk te maken aan Frederik dat dit gedrag niet door de beugel kan, wordt hij even in de afzonderingsruimte geplaatst. Is dit een gepaste sanctie?

- Afzondering kan **nooit** als sanctie opgelegd worden.
- Tijdelijke afzondering wordt zoveel mogelijk voorkomen en kan enkel opgelegd worden wanneer Frederik een ernstig gevaar vormt voor zichzelf of anderen.
- Aan tijdelijke afzondering zijn voorwaarden gekoppeld.
- Afzondering kan een traumatische ervaring zijn voor Frederik, er moet dus een afweging gemaakt worden tussen de veiligheid van Frederik, van anderen en de vrijheidsbeperking.

Nabespreking

Zijn er situaties bijgebleven? Zijn er onderwerpen/situaties die vragen oproepen? Besteed als begeleider tijd aan deze vragen en sta stil bij de antwoorden.

Doelstelling 2: informeren over DRM

1) ZEESLAG

Doelgroep:

- Iedereen die werkt met kinderen en jongeren in de context van de integrale jeugdhulpverlening. .

Doel:

- Inzicht krijgen in het DRM, bekwaamheid, ouderlijk gezag ...

Duur:

- +/- 1 uur.

Materiaal:

- Vier spelborden (zeeslag) (twee per team).
- 2 balpennen.
- Bal.
- Cricketspel/minigolfspel.
- Quizvragen.

Locatie:

- Indoor/outdoor.

Beschrijving:

Verdeel de groep in twee teams. Elk team duidt op het spelbord (zeeslag) volgende schepen met balpen aan:

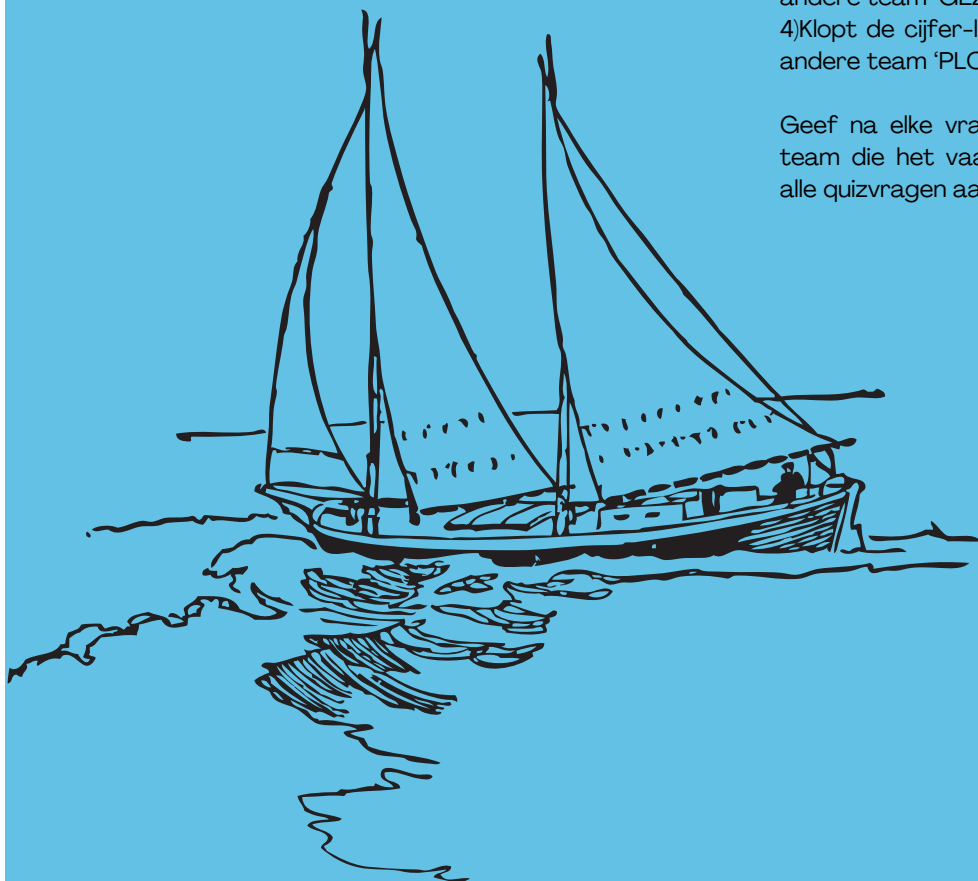
- 1 vliegdekship (vijf vakjes)
- 1 slagschip (vier vakjes)
- 2 torpedojagers (drie vakjes)

De teams duiden de boten aan met kruisjes zonder dat de andere groep de verdeling over het rooster ziet. De boten worden horizontaal of verticaal geplaatst en raken elkaar niet. Wanneer het rooster van iedere groep ingevuld is, begin je het spel.

Een deelnemer van elk team probeert het balletje door het cricketpoortje te slaan. Het team dat als eerste het balletje door het cricketpoortje slaat, krijgt een vraag. Kan het team de vraag juist beantwoorden? Zo ja, ga dan als volgt te werk:

- 1)Zeg een cijfer- en lettercombinatie waarvan je denkt dat er een boot van het andere team ligt.
- 2)Klopt dit en raak je een onderdeel van de boot, dan zegt het andere team 'RAAK'.
- 3)Zijn alle vakjes van de boot geraakt, dan roept het andere team 'GEZONKEN'.
- 4)Klopt de cijfer-letter combinatie niet, dan zegt het andere team 'PLONS'.

Geef na elke vraag kort wat extra informatie. Het team die het vaakst 'RAAK' heeft geschoten nadat alle quizvragen aanbod zijn geweest, wint.

BIJLAGEN: ZEESLAG

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	I
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										

BIJLAGEN: ZEESLAG - QUIZVRAGEN

1. Sara is 14 jaar en heeft een drugverslaving. Sara is via het JAC en de ITP in de niet-rechtstreekse toegankelijke jeugdhulp terecht gekomen. Ze zal zes maanden in een voorziening doorbrengen en wil een vertrouwenspersoon aanduiden. Wie van de volgende personen komt NIET in aanmerking voor deze rol?

1. Vincent (19), de meerderjarige broer van Sara. Hij is student criminologie
2. **Lisa (23), haar persoonlijke begeleidster in de voorziening. Lisa kent de voorziening en de behandeling erg goed en heeft een heel goede band met Sara**
3. Nonkel Robert, de broer van de papa van Sara. Hij is zelf arts en heeft heel wat ervaringen met verslaving
4. De advocaat Wim. Deze advocaat is een vriend van de familie en heeft ook haar broer al eens geholpen toen deze slachtoffer word van zinloos geweld

2. Wat betekent co-ouderschap?

1. dat een kind 1 week bij zijn vader woont en 1 week bij zijn moeder
2. dat een kind 2 ouders heeft
3. **dat beide ouders samen het ouderlijk gezag over hun kind uitoefenen**

3. Het DRM vertrekt vanuit de idee dat elke minderjarige, in principe, de rechten in het DRM zelfstandig kan uitoefenen. Voor welke 3 rechten is er een bijzondere regeling?

1. het recht om al dan niet in te stemmen met het hulpaanbod,
2. het recht op toegang tot het dossier,
3. het recht om te weigeren gescheiden te worden van zijn ouders.

4. Wanneer is een minderjarige bekwaam?

- Wanneer de minderjarige voldoende in staat is een juiste beoordeling van de belangen te maken én voldoende de gevolgen van beslissingen kan inschatten.

5. Tot welke gegevens in het dossier heeft de bekwame minderjarige toegang

- gegevens over de minderjarige zelf of de contextuele gegevens (=gegevens mbt de ouders; de opvoedingsverantwoordelijken; de personen die met de minderjarige samenwonen op het moment dat de minderjarige om toegang tot het dossier vraagt)

6. Het toegangsrecht in het dossier van een bekwame minderjarige geldt NIET voor welke gegevens?

- gegevens die expliciet als vertrouwelijk zijn bestempeld bij het meedelen,
- gegevens die uitsluitend over derden handelen,
- stukken die opgesteld zijn voor het gerecht,
- informatie die door de hulpverlener op grond van de 'agogische exceptie' als niet toegankelijk is beoordeeld.

7. Tot welke gegevens hebben ouders van een onbekwame minderjarige toegang? Er is geen sprake van een belangenconflict.

- de gegevens in het medisch dossier, met inbegrip van die gegevens die onder de therapeutische exceptie vallen (dit in tegenstelling tot de bekwame minderjarige);
- de dossiergegevens die onder de agogische exceptie vallen (dit in tegenstelling tot de bekwame minderjarige);
- de gegevens die enkel henzelf in relatie met de minderjarige betreffen.

8. Tot welke gegevens hebben ouders van een onbekwame minderjarige GEEN toegang? Er is geen sprake van een belangenconflict.

- de vertrouwelijke gegevens;
- de gegevens over derden (eventueel ook personen uit de context, in tegenstelling tot de bekwame minderjarige die hiertoe wel toegang heeft);
- de stukken opgemaakt voor het gerecht.

BIJLAGEN: ZEESLAG - QUIZVRAGEN

9. Gezondheidsgegevens moeten afzonderlijk bijgehouden worden in het dossier: hoe gebeurt dit in de praktijk?

- Gezondheidsgegevens worden in een afzonderlijk onderdeel van het dossier bewaard en ook als zodanig aangeduid: in een apart mapje, of envelop in een papieren dossier; of onder een andere rubriek, of met een aparte kleur of aanduiding in een digitaal dossier.
- Dergelijke gegevens moeten dus zo bewaard worden dat het duidelijk is dat dit een bijzonder onderdeel van het dossier is en onder een andere regeling vallen.

10. Indien één van de ouders (na een scheiding) toegang vraagt tot het dossier, moet de andere ouder dan op de hoogte worden gesteld?

- Nee, ouders met ouderlijk gezag moeten niet op de hoogte worden gesteld van de vraag van de andere ouder om toegang tot het dossier.
- Let wel: beide ouders mogen enkel deze informatie inzien die betrekking heeft op zichzelf en/of op hun minderjarig kind. Zij kunnen geen andere contextuele gegevens inzien (bv. over de andere ouder!).

11. Wanneer kan iemand optreden als vertrouwenspersoon in de jeugdhulp? (vier cumulatieve voorwaarden)

- 1.meerderjarig zijn;
- 2.niet rechtstreeks betrokken zijn bij de hulpverlening;
- 3.op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige aangewezen zijn;
- 4.beschikken over een uittreksel uit het strafregister – model 2. (kopie van het strafblad)

12. Heeft een vertrouwenspersoon beroepsgeheim?

- 1.Nee, enkel discretieplicht
- 2.Nee, want deze persoon is geen hulpverlener
3. **Ja, ze mogen geen vertrouwelijke informatie delen met derden**

(doordat de VP medewerking verleent aan het decreet integrale jeugdhulp, is deze ook gebonden aan het beroepsgeheim).

13. Wat houdt het recht op zakgeld in?

- Het recht op zakgeld gaat over een vrij te besteden bedrag. De minderjarige doet daarmee wat die wil, en moet hiermee ook zelf leren omgaan.
- Het 'meesterschap' moet dan ook duidelijk bij de minderjarigen blijven.

14. Als een jongere in een voorziening een voorwerp vernielt, mag dit dan met zijn zakgeld worden betaald?

- 1.Ja, dit kan als sanctie voor de daden worden opgelegd
2. **Ja, als de jongere hiermee akkoord gaat**
- 3.Nee, dit kan nooit

15. Vanaf welke leeftijd heeft een minderjarige recht op een vertrouwenspersoon in de jeugdhulp?

- 1.12 jaar
- 2.16 jaar
3. **Ongeacht de leeftijd**

16. Lien is 14 jaar en wil graag de pil maar durft dit niet te vragen aan haar ouders. Ze denkt dat ze boos zullen worden. Mag of kan Lien alleen naar de dokter en de pil krijgen zonder toestemming van haar ouders?

- 1.Nee, minstens één ouder moet instemmen
- 2.Ja, ze kan alleen gaan, maar haar ouders kunnen dat wel zien in haar medisch dossier
3. **Ja, omdat ze bekwaam is, de dokter heeft beroepsgeheim dus haar ouders komen het niet te weten**

Kanttekening daarbij is dat het beroepsgeheim relatief is, gezien op dit moment ouders wel toegang kunnen krijgen tot informatie op elektronische databanken (cozo, mijngezondheid,...).

17. Mogen hulpverleners berichten in de gsm van een minderjarige lezen?

1. **Nee, nooit zonder toestemming**
- 2.Ja, als de hulpverlener vermoedt dat de minderjarige met foute dingen bezig is
3. **Ja, dat mag met toestemming minderjarige**

BIJLAGEN: ZEESLAG - QUIZVRAGEN

18. Wie moet instemmen met jeugdhulp bij een onbekwame minderjarige?

1. De onbekwame minderjarige
2. **De ouders of voogd**
3. De vertrouwenspersoon

19. Wie moet instemmen met jeugdhulp bij een bekwame minderjarige?

1. De bekwame minderjarige
2. De ouders of voogd
3. De vertrouwenspersoon
4. **Iedereen tot wie de jeugdhulp zich richt**

20. Er is een vermoeden dat er drugs aanwezig is in de voorziening. Mogen jullie dagelijks alle minderjarigen fouilleren bij binnenkomst van de voorziening?

1. Nee, want dit is een schending van de privacy
2. Ja, want drugs zijn een bedreiging voor de veiligheid van de minderjarigen
3. **Nee, want foullering kan enkel bij geïndividualiseerde vermoedens, dus niet voor de volledige voorziening. Bovendien mag dit enkel in een voorziening met een mandaat tot geslotenheid!**

21. Er breekt een gevecht uit tussen twee minderjarigen in de voorziening. Kunnen ze als straf worden afgezonderd in de afzonderingsruimte?

1. Ja, want er is sprake van ernstig gevaar voor de minderjarige en anderen
2. **Nee, want afzondering of fixatie als sanctie is verboden**
3. Nee, want afzondering of fixatie als collectieve maatregel is verboden

22. Kan je als voorziening een jongere verbieden om een bepaald kledingstuk te dragen?

1. **Ja, als de kleding niet is aangepast aan de sociale- en weersomstandigheden**
2. Nee, want dit gaat in tegen het recht op eigen kleding in de voorziening
3. **Ja, als er regels zijn opgenomen in het huishoudelijke reglement die beperkingen stellen op het dragen van sommige kledingstukken in bepaalde situaties**

23. Kan je als voorziening de bezittingen van een minderjarige afnemen bij aankomst in de voorziening?

1. Ja, zo is iedereen gelijk in de voorziening, dit voorkomt discussies en ruzies
2. Nee, dit gaat in tegen het recht op persoonlijke bezittingen
3. **Ja, maar enkel de voorwerpen die het samenwonen en veiligheid van minderjarige in gedrang kunnen brengen**

24. Kan je als voorziening de toegang tot het internet beperken tot 1u per dag?

1. Nee, dit gaat in tegen het recht op extern contact
2. **Ja, maar deze beperking moet zijn opgenomen in het huishoudelijk reglement en moet pedagogisch verantwoord zijn.**
3. Nee, enkel de jeugdrechter kan toegang tot het internet beperken

25. Kan een jongeren die in een Gemeenschapsinstelling verblijft weekendwerk in een supermarkt verrichten?

1. Nee, er is geen arbeid mogelijk in deze situatie
2. Nee, de jongere kan enkel arbeid in de voorziening verrichten
3. **Ja, dit kan, arbeid gebeurt zelfs bij voorkeur in de samenleving**

Nabespreking:

Zijn er vragen die de deelnemers zijn bijgebleven of onderwerpen die bij de deelnemers vragen oproepen?

Doelstelling 2: informeren over DRM

2) GANZENBORD

Doelgroep:

- Jeugdhulpverleners, jeugdzorgwerkers, jongerenbegeleiders, jeugdhulpmedewerkers.

Doel:

- Inzicht krijgen in het DRM, bekwaamheid, ouderlijk gezag ...
- Dit spel neemt de klassieke ganzenbordstructuur en voegt educatieve elementen toe om hulpverleners op een leuke en boeiende manier vertrouwd te maken met het decreet rechtspositie van minderjarigen.

Duur:

- +/- 2 uur.

Materiaal:

- Spelbord.
- Pionnen voor elke speler.
- Dobbelstenen.

Locatie:

- Indoor/outdoor.

Spelverloop:

1. Verdeel de hulpverleners in teams van gelijke grootte/speel het spel individueel.

2. Laat elk team/elke persoon een pion kiezen en plaats ze aan het begin van het ganzenbord.

3. Elk team/elke speler gooit eenmaal met de dobbelstenen. Wie het hoogste aantal ogen gooit, mag beginnen.

4. De volgende beurten worden met de klok mee gespeeld.

5. Laat elk team/elke speler om de beurt gooien met de dobbelsteen. Het aantal ogen dat wordt gegooit, bepaalt hoeveel stappen het team vooruit gaat op het ganzenbord.

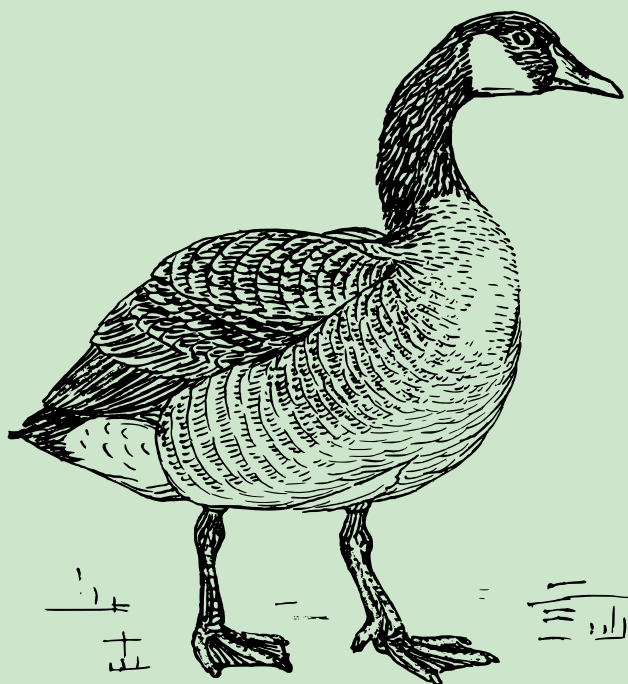
6. Wanneer een team/speler op een vakje landt, moeten ze een spelkaart trekken en de vraag beantwoorden of de situatie bespreken die erop staat.

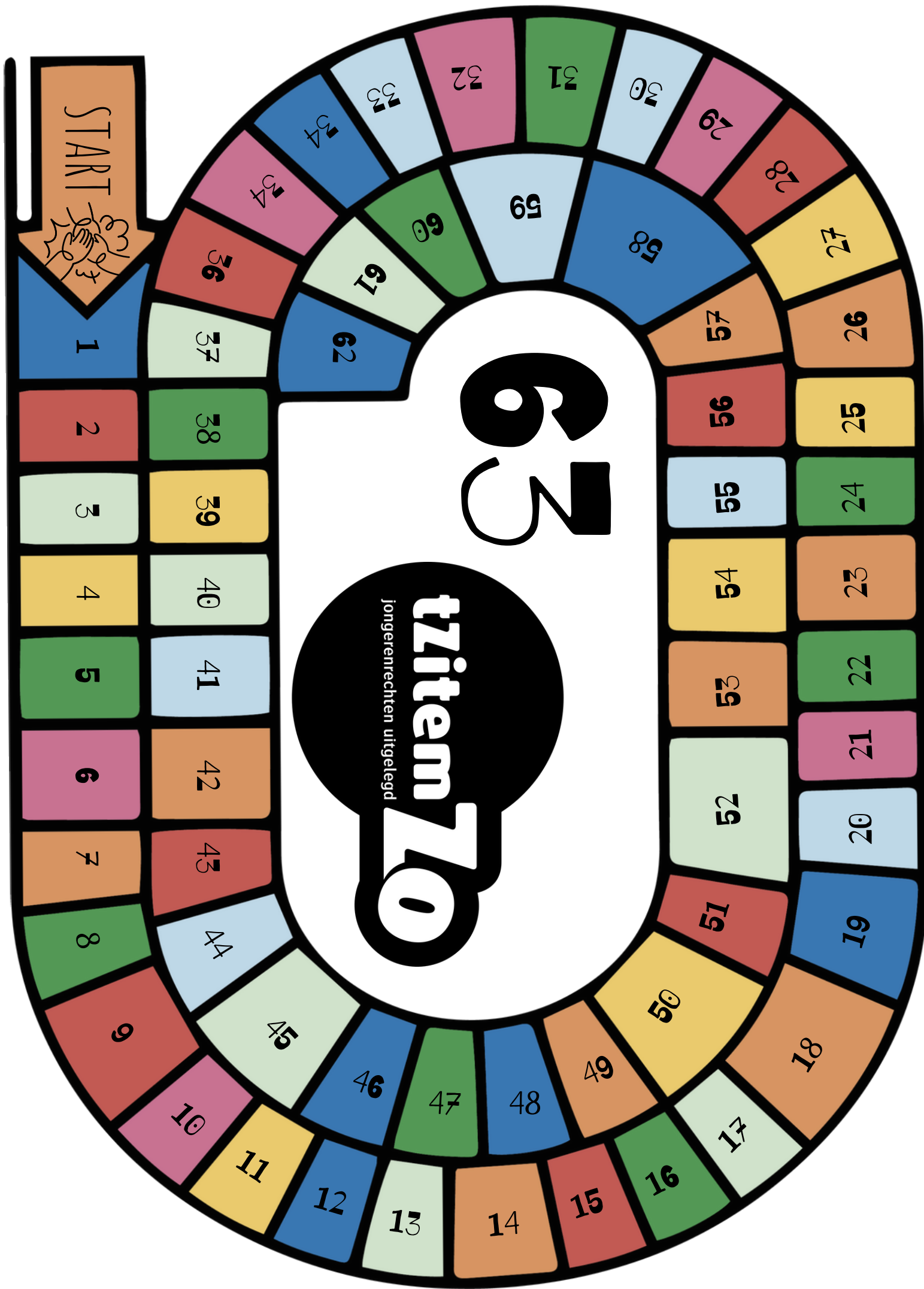
7. Bij het correct beantwoorden van de vraag of het juist oplossen van de situatie, mag het team extra stappen vooruitgaan.

8. Het spel gaat door totdat een team/een persoon als eerste de finish bereikt.

Speciale vakken: het speelbord heeft in totaal 63 vakjes. Enkele velden zijn bedoeld om de spelers onderweg naar het einddoel te hinderen. Zonder deze obstakels zou het bordspel te eenvoudig zijn! De speciale velden hebben we voor je op een rij gezet.

Einde van het spel: zodra de finish in zicht is, komt het allemaal aan op puur geluk. Om het spel te winnen, moet je namelijk bij de laatste worp het juiste aantal ogen gooien om exact op het laatste vak (nummer 63) terecht te komen. Gooi je net te veel? Dan moet vanaf nummer 63 worden teruggespeeld. Hierbij loop je het risico om op nummer 58 te belanden en moet je weer helemaal opnieuw beginnen. Het spel kan dus echt alle kanten op gaan!

BIJLAGEN: GANZENBORD - SPECIALE VAKKEN

Nummer	Wat	Handeling of spel
1	Bekwaamheid van de minderjarige	Je mag een extra keer dobbelen. Het vakje symboliseert de mogelijkheid van een minderjarige om de rechten, opgesomd in het DRM, zelfstandig uit te oefenen. Voor alle rechten, behalve de 3 uitzonderingen, is geen bekwaamheid nodig!
2	Belang van de minderjarige	Belangenafweging (zie opdracht 1)
6	Recht op jeugdhulp	Dit vakje symboliseert de complexiteit en verwarrende aard van het jeugdhulpsysteem. De minderjarige kan hier geconfronteerd worden met ingewikkelde procedures, tegenstrijdige adviezen en moeilijk te navigeren regelgeving. Het is een uitdaging voor de minderjarige om hun weg te vinden door het doolhof van de jeugdhulp. Sla een beurt over.
7	Recht op vrije keuze voor buitengerechtelijke jeugdhulp	Een minderjarige heeft recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met buitengerechtelijke jeugdhulp of die hulp te weigeren. Een bewkame jongere weigert jullie hulp. Ga terug naar start.
9	Recht op jeugdhulp	Dit vakje vertegenwoordigt de obstakels en uitdagingen waarmee de minderjarige te maken kan krijgen bij het verkrijgen van jeugdhulp. Het kan gaan om lange wachtlijsten, lange procedures of onvoldoende beschikbaarheid van passende hulp. Ga terug naar 8.
11	Recht op vrije keuze van de jeugdhulpaanbieder	Wat als een minderjarig meisje dat in een leefgroep verblijft, niet wil begeleid worden door een man omwille van religieuze redenen? Kan dit? Bespreek de casus. Na oplossen, mogen jullie 3 vakjes vooruit.
12	Recht op informatie	Dit vakje symboliseert het risico van een gebrek aan informatie en transparantie in het jeugdhulpproces. De minderjarige kan worden geconfronteerd met situaties waarin de verstrekte informatie ontoereikend, verwarrend of niet toegankelijk is, waardoor het moeilijk wordt om hun rechten te begrijpen en passende beslissingen te nemen. Ga 4 vakjes naar achteren.
14	Recht op begrijpelijke en ondersteunende communicatie	Dit vakje symboliseert de communicatiebarrières waarmee de minderjarige geconfronteerd kan worden in het jeugdhulpproces. Het kan wijzen op situaties waarin de communicatie niet effectief is vanwege taalproblemen, gebrek aan ondersteuning, of onvoldoende aanpassing aan de leeftijd en ontwikkelingsniveau van de minderjarige. Deze barrières kunnen de minderjarige belemmeren om hun rechten te begrijpen en volledig deel te nemen aan besluitvormingsprocessen. Ga 4 vakjes naar achteren.
17	Recht op onderwijs	Helaas zijn er situaties waarin het onderwijsaanbod beperkt is, niet voldoende aangepast aan de behoeften van de minderjarige, of waarin er geen mogelijkheid is om naar een externe school te gaan. Deze belemmeringen kunnen de educatieve ontwikkeling van de minderjarige beïnvloeden en hun kansen op academisch succes verminderen. Sla een beurt over.

BIJLAGEN: GANZENBORD - SPECIALE VAKKEN

Nummer	Wat	Handeling of spel
20	Recht op informatie en participatie	Dit vakje vertegenwoordigt de open dialoog en het overleg tussen de minderjarige en de betrokken jeugdhulpverleners. Tijdens deze dialoog worden onderwerpen besproken zoals de redenen voor het verblijf in de jeugdhulpvoorziening, de organisatie van het leven daar, de geldende regels en afspraken, en hoe hiermee om te gaan. Deze open communicatie biedt de minderjarige de kans om vragen te stellen, hun mening te uiten, en betrokken te worden bij beslissingen die hun aangaan. Ga 4 vakjes vooruit.
22	Recht op tijdsbesteding, vrije tijd en fysieke activiteit	Wegens een te kort aan personeel kunnen de jongeren in de gemeenschapsinstelling niet naar buiten. Nochtans hebben de jongeren recht op fysieke activiteit en tijdsbesteding in de buitenlucht. Zorgt personeelstekort er soms ook voor dat jullie niet alle rechten kunnen naleven? Bespreekt enkele scenario's binnen het team. Sla een beurt over.
27	Recht op arbeid	Hier krijgt de minderjarige de kans om hun vaardigheden te ontwikkelen en ervaring op te doen in de arbeidswereld, met respect voor de geldende arbeidswetten en de mogelijkheden van de jeugdhulpaanbieder. Arbeid leidt naar nieuwe mogelijkheden en groei, waarbij de minderjarige hun eigen weg kan kiezen binnen het begeleidingstraject. Ga 5 vakjes vooruit.
29	Respect voor persoonlijke levenssfeer en bescherming van persoonsgegevens	Jullie team gaat respectvol om met de politieke, filosofische, ideologische of godsdienstige overtuiging van de minderjarigen en hun genderidentiteit en de seksuele geaardheid. Doe zo verder! Ga 3 vakjes vooruit.
30	Recht op een individuele kamer	Opdracht kamerinspectie. Het team dat het best aansluit bij wat exact in de wetgeving staat over de inrichting van een kamer, mag 4 stappen vooruit.
31	Recht op persoonlijke bezittingen	Minderjarigen mogen een eigen kamer hebben waar ze hun persoonlijke spullen kunnen bewaren en hun eigen ruimte creëren. Welke spullen zouden jullie willen bewaren in de kamer, zijn ze toegelaten volgens jullie huishoudelijk reglement? Bespreek binnen de groep. Ga 1 vakje vooruit.
33	Recht op eigen kledij	Oh nee, je bent verdwaald in het doolhof van het huishoudelijk reglement! Het is belangrijk dat de minderjarigen de regels begrijpen over welk soort kledij en schoenen ze kunnen dragen in de voorziening en tijdens verschillende activiteiten. Sla een beurt over en bekijk de regels voordat je verder op je pad gaat.
34	Recht op hygiëne	Minderjarigen hebben het recht om hun eigen hygiëne te verzorgen in veilige en schone omstandigheden. Geniet van een verfrissende stap vooruit op je reis.
36	Recht om niet van je ouders gescheiden te worden	Een bekwame minderjarige kan niet van de ouders worden gescheiden als de minderjarige daar niet mee akkoord is, tenzij een rechter daar anders over beslist. Soms kan een rechter beslissen dat het in je beste belang is om gescheiden te worden van de ouders, zelfs als de minderjarige daar niet mee akkoord gaat. Sla een beurt over.
37	Recht op bezoek	Een minderjarige heeft het recht om regelmatig bezoek te ontvangen van de personen die deze zelf kiest. Familie en vrienden zijn belangrijk voor hen, en dit recht beschermt hun banden terwijl ze even niet thuis kunnen of mogen verblijven. Je mag nog eens dubbelen.

BIJLAGEN: GANZENBORD - SPECIALE VAKKEN

Nummer	Wat	Handeling of spel
40	Recht op hulpverlening dichtbij waar de minderjarige woont	Minderjarigen hebben het recht op hulpverlening dichtbij huis. Dit betekent dat de ondersteuning en begeleiding die ze nodig hebben, bij voorkeur beschikbaar wordt gesteld in hun lokale gemeenschap. Zo blijven ze verbonden met hun vertrouwde omgeving terwijl ze de nodige hulp ontvangen. Soms kan het zijn dat de hulpverlening niet zo dichtbij is als je zou willen. Sla een beurt over.
41	Recht op contact van buitenaf op andere manieren	Helaas, je bent getroffen door een communicatiebeperking. Soms kunnen er beperkingen zijn op met wie een minderjarige kan communiceren en wanneer, afhankelijk van beslissingen van de jeugdhulpvoorziening, de gemeenschapsinstelling of zelfs de rechter. Ga 4 stappen terug.
42	Controle van de kledij en het doorzoeken van de kamer	Opdracht: veiligheidscontrole. Indien de opdracht werd uitgevoerd, mag je 3 vakjes vooruit.
43	Recht op participatie	De minderjarige voelt zich gevangen in stilte en onzichtbaarheid. Hier worden hun stem en mening genegeerd, waardoor de minderjarige zich machteloos en geïsoleerd kan voelen. Het is belangrijk om dit te vermijden en ervoor te zorgen dat de minderjarige altijd de mogelijkheid heeft om hun mening te uiten en betrokken te worden bij besluitvormingsprocessen. Ga terug naar start.
48	Recht op dossier	Beantwoord een vraag rond toegang tot het dossier. Heb je de vraag juist? Je mag 3 vakken vooruit. Heb je ze fout? Ga 3 vakken naar achteren.
49	Recht op bijstand	Minderjarigen hebben recht op een vertrouwenspersoon in de jeugdhulp. Jullie doen er alles aan om de minderjarigen hiervan op de hoogte te brengen. Ga 4 vakjes naar voor.
50	Recht op zakgeld	De minderjarige die verblijft in een jeugdhulpvoorziening krijgt van de Vlaamse Overheid zakgeld. Bespreek de casus rond het zakgeld. Ga 1 stap vooruit.
51	Recht op een menslievende behandeling	Een jongere begaat een fout in de voorziening. Als straf mag deze geen bezoek ontvangen voor een week. Het niet-toelaten of beperken van bezoek als sanctie is bij wet verboden. Enkel de rechter kan dit opleggen. Sla een beurt over.
52	Recht op een menslievende behandeling	Afzonder en fixatie als sanctie is verboden! Het gebruik van afzondering en fixatie door de jeugdhulpvoorziening wordt zo veel als mogelijk vermeden. Maak de opdracht rond afzondering en fixatie. Hierna mogen jullie nog eens dobbelen.
56	Recht om klacht in te dienen	De minderjarige heeft het recht om een klacht in te dienen. Jullie voorziening heeft bepaalde rechten niet nageleefd en er wordt een klacht ingediend. Sla een beurt over.
58	Recht op gezondheidszorg	De minderjarige heeft recht op zowel lichamelijke als geestelijke gezondheidszorg. Die zorg moet hetzelfde zijn als de gezondheidszorg die mensen krijgen in de samenleving. Een jongere wordt ernstig ziek en moet in hoge nood naar het ziekenhuis. Ga terug naar start.
63	Recht op professionele jeugdhulpverlening of begeleiding van hoge kwaliteit	De minderjarige heeft recht op jeugdhulpverlening of begeleiding die zo professioneel mogelijk is en van hoge kwaliteit is. Proficiat! Jullie zijn als eerste bij het einde toegekomen en zijn alvast een stap dichterbij om minderjarigen een zo'n kwaliteitsvol mogelijke hulpverlening te bieden.

BIJLAGEN: GANZENBORD - OPDRACHTEN

Opdracht belangenafweging

Wanneer een team op dit vakje landt, moeten jullie een complexe situatie uit de praktijk van de jeugdhulp analyseren waarin het belang van de minderjarige in balans moet worden gebracht met andere belangen, zoals ouderlijke rechten of de mening van andere betrokkenen. Het team moet een oplossing bedenken waarbij ze rekening houden met alle relevante factoren en het belang van de minderjarige vooropstellen. Dit vakje moedigt teams aan om na te denken over de complexiteit van het waarborgen van het beste belang van de minderjarige in verschillende situaties.

Casus 1:

Kan het belang van de minderjarige ingeroepen worden om in bepaalde gevallen bezoek te weigeren, bijvoorbeeld een bezoek van de drugsdealer of pooier van een minderjarige?

Antwoord:

- Bezoek van personen die belangrijk zijn voor de minderjarige is een belangrijk recht en mag alvast niet als sanctie worden afgenomen. Het onthouden van bezoek kan in principe dus niet.
- Het kan enkel:
 - met toestemming van de bekwame minderjarige,
 - met toestemming van de ouder(s) van een onbekwame minderjarige,
 - na goedkeuring of in opdracht van de jeugdrechter.

Maar niet elk bezoek is in het belang van de minderjarige. Soms zijn beperkingen op dit recht wel aangewezen. Het belang van de minderjarige staat steeds centraal in de hulpverlening. Dit is een theoretisch containerbegrip, dat in de praktijk telkens opnieuw moet worden geanalyseerd door de hulpverleners. Rechten volgens het DRM kunnen dus uitzonderlijk beperkt worden als dit in het belang van de minderjarige is. Maar dit blijft de uitzondering en moet steeds tijdelijk zijn.

Tegelijk moet men blijven proberen de toestemming van de minderjarige (of ouder) te bekomen voor een beperking, bijvoorbeeld door grondig te verantwoorden waarom iemand niet op bezoek mag komen. Als dit niet kan, maar de beperking van een bepaald recht wel nodig is in het belang van de minderjarige, moet men zo snel mogelijk de jeugdrechter vatten die zich dan definitief kan uitspreken over het al dan niet beperken van het bewuste recht.

Concreet: een jeugdhulpvoorziening kan in het belang van de minderjarige inderdaad het bezoek van bijvoorbeeld de drugsdealer of de pooier verbieden. Dat gaat gepaard met de nodige inspanningen om uit te leggen waarom dit strijdig is met het belang van de minderjarige. Vooral met de zogenaamde 'loverboys' is dit niet steeds evident. Indien nodig zal een beslissing van de jeugdrechter een dergelijk contactverbod moeten vastleggen.

Casus 2:

Wat als een minderjarig meisje dat in een leefgroep verblijft, niet wil begeleid worden door een man omwille van religieuze redenen?

Antwoord:

- Het DRM voorziet het recht op vrije keuze van hulpverlener, voor zover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening dit toelaten. Het moet dus werkbaar zijn voor de dienst en de keuzemogelijkheid moet er de facto zijn. Hier kan het probleem zich stellen dat de minderjarige het aanbod zal weigeren of niet meewerkt. Het noodzakelijke vertrouwen zal er dan ook niet komen.
- Het IVRK, artikel 14 voorziet voor minderjarigen het recht op vrijheid van religie; minderjarigen kunnen hun overtuiging zelf bepalen en wijzigen. Ook het DRM respecteert deze vrijheid onder de hoofding privacy (DRM, artikel 12/6). Het is dan ook aangewezen om met dergelijke vragen zoveel mogelijk rekening te houden.

BIJLAGEN: GANZENBORD - OPDRACHTEN

Opdracht kamerinspectie

1. Bekijk met elke groep een foto van een kamer uit jullie voorziening.
2. Vraag de groepen om te bespreken of de kamer voldoet aan de gestelde eisen in het DRM en om eventuele tekortkomingen te identificeren. Hierbij wordt op voorhand niet gezegd wat precies in het DRM staat. Ze doen dit op basis van hun huidige kennis.
3. Elke groep krijgt een checklist met de vereisten voor een geschikte eenpersoonskamer zoals beschreven in het recht op verblijf in een eenpersoonskamer.
4. Stimuleer discussie over mogelijke oplossingen voor eventuele gebreken binnen jullie voorziening, rekening houdend met de behoeften van de minderjarige.
5. Sluit af met een groepsgebesprek waarin de bevindingen worden besproken en benadruk het belang van een geschikte verblijfsomgeving voor minderjarigen binnen de jeugdhulp.

De wetgeving: de kamer waar de minderjarige in verblijft, moet er zo uitzien:

1. de kamer is netjes;
2. de kamer is in goede staat, zonder schade;
3. de kamer kan verlucht worden en er komt rechtstreeks daglicht binnen;
4. de kamer is aangepast aan de noden van minderjarige.
5. de minderjarige kan deze kamer zelf inrichten, maar moet zich daarbij wel houden aan het huishoudelijk reglement van de jeugdhulpvoorziening.

Casus zakgeld:

Als een jongere in een voorziening een voorwerp vernielt, moet deze de schade met zijn zakgeld betalen?

- Dit kan indien de minderjarige ermee instemt.
- Het DRM geeft de minderjarige het recht op een vrij besteedbaar bedrag, 'zakgeld', waarover deze vrij kan beschikken (DRM, artikel 26). De jongere kan er zelf voor kiezen om met het eigen geld een bepaalde schuld te voldoen, bv. de vergoeding van de schade die deze veroorzaakte.
- Gaat de minderjarige hiermee akkoord, is het handig deze afspraak op papier te zetten om zo de instemming duidelijk te houden.
- Indien de toestemming er niet is, kan het zakgeld niet zomaar worden ingehouden. Dan zal dit op een andere manier vereffend moeten worden, bijvoorbeeld door de ouders of via de verzekering, of moet dit bij de jeugdrechter worden afgedwongen.
- Deze toestemming kan ook vooraf worden gevraagd, bijvoorbeeld bij aankomst in de voorziening. Dan moet hierover een duidelijke afspraak worden gemaakt.

BIJLAGEN: GANZENBORD - OPDRACHTEN

Opdracht veiligheidscontrole

Je staat voor een cruciale beslissing in de jeugdhulpvoorziening. Jouw rol is om een veiligheidscontrole uit te voeren, maar met respect voor de privacy en de rechten van de minderjarige.

1. Kledijcontrole (fouillering) of kamerdoorzoeking

Je hebt informatie ontvangen die aangeeft dat een minderjarige mogelijk gevaarlijke items bij zich draagt of op hun kamer bewaart. Beslis of een kledijcontrole of kamercontrole nodig is op basis van de verstrekte informatie. Als je besluit tot een fouillering of doorzoeking, wat moet je dan allemaal doen volgens de wetgeving? Wat als er gevaarlijke voorwerpen worden gevonden?

Antwoord:

- Controle van kledij of persoonlijke zaken of het doorzoeken van de kamer van de minderjarige die verblijft in een (semi)residentiële voorziening of in een gemeenschapsinstelling is in principe **verboden**.
- Wanneer mag je als hulpverleners de kleding, kamer of spullen **wel** controleren?
 - Als de jongere op het **moment zelf uitdrukkelijk** hun **toestemming** geeft.
 - In **noodtoestand**: wanneer er een ernstig en onmiddellijk gevaar is voor de minderjarige of anderen in de voorziening en je dat gevaar alleen kan aanpakken door de privacy te schenden.
 - Bijvoorbeeld ernstige vermoedens overweging zelfdoding.
- Wat mag je als hulpverleners bijvoorbeeld nooit doen?
 - Het aangekleed of naakt lichaam met de hand aftasten of het ontkleed lichaam bekijken. Enkel de politie mag dat doen en enkel als dat nodig is voor de veiligheid van de minderjarige.
 - Een algemene wekelijkse of dagelijkse doorzoeking.
- Hulpverleners mogen de kamer wel binnengaan om bv. te poetsen. Hierbij mag je geen spullen controleren.
- **Uitzondering voor voorzieningen met mandaat tot geslotenheid. Daar gelden andere regels en kan de doorzoeking/fouillering wel onder bepaalde omstandigheden:**
 - Enkel in een gemeenschapsinstelling, een voorziening veilig verblijf, GES+ en in het Vlaams Detentiecentrum kan je als hulpverleners soms de kleding, spullen en kamer controleren.
 - Er zijn dan individuele vermoedens dat de minderjarige bepaalde voorwerpen of substanties bezit die de veiligheid van de minderjarige of anderen in het gedrang brengen. Hierbij ga je als volgt te werk: Je moet eerst met de minderjarige communiceren over de redenen en het proces van de fouillering/doorzoeking. Bij een doorzoeking van de kamer zorg je ervoor dat er altijd een tweede persoon aanwezig is bij de doorzoeking. Achteraf beschrijf je in het dossier de omstandigheden, de redenen en de resultaten van de fouillering.

3. Verwerkingsbeslissing:

Als er gevaarlijke of illegale items worden gevonden tijdens de fouillering of doorzoeking, moet je beslissen over de juiste vervolgstappen. Overweeg of de items moeten worden bewaard, vernietigd of overgedragen aan de juiste instanties, rekening houdend met de wetgeving en de privacy van de minderjarige. Documenteer deze beslissing en de bijbehorende acties in het dossier.

Neem deze beslissingen met zorg en aandacht voor de rechten en het welzijn van de minderjarige, terwijl je tegelijkertijd de veiligheid van alle betrokkenen waarborgt.

BIJLAGEN: GANZENBORD - OPDRACHTEN

Vragen recht op dossier:

1. Tot welke gegevens in het dossier heeft de bekwame minderjarige toegang?

- gegevens over de minderjarige zelf of de contextuele gegevens (=gegevens mbt de ouders; de opvoedingsverantwoordelijken; de personen die met de minderjarige samenwonen op het moment dat de minderjarige om toegang tot het dossier vraagt)

2. Het toegangsrecht in het dossier van een bekwame minderjarige geldt NIET voor welke gegevens?

- gegevens die expliciet als vertrouwelijk zijn bestempeld bij het meedelen,
- gegevens die uitsluitend over derden handelen,
- stukken die opgesteld zijn voor het gerecht,
- informatie die door de hulpverlener op grond van de 'agogische exceptie' als niet toegankelijk is beoordeeld.

3. Tot welke gegevens hebben ouders van een onbekwame minderjarige toegang? Er is geen sprake van een belangenconflict.

- de gegevens in het medisch dossier, met inbegrip van die gegevens die onder de therapeutische exceptie vallen (dit in tegenstelling tot de bekwame minderjarige);
- de dossiergegevens die onder de agogische exceptie vallen (dit in tegenstelling tot de bekwame minderjarige);
- de contextuele gegevens die enkel henzelf in relatie met de minderjarige betreffen.

4. Tot welke gegevens hebben ouders van een onbekwame minderjarige GEEN toegang? Er is geen sprake van een belangenconflict.

- de vertrouwelijke gegevens;
- de gegevens over derden (eventueel ook personen uit de context, in tegenstelling tot de bekwame minderjarige die hiertoe wel toegang heeft);
- de stukken opgemaakt voor het gerecht.

5. Gezondheidsgegevens moeten afzonderlijk bijgehouden worden in het dossier: hoe gebeurt dit in de praktijk?

- Gezondheidsgegevens worden in een afzonderlijk onderdeel van het dossier bewaard en ook als zodanig aangeduid: in een apart mapje, of envelop in een papieren dossier; of onder een andere rubriek, of met een aparte kleur of aanduiding in een digitaal dossier.
- Dergelijke gegevens moeten dus zo bewaard worden dat het duidelijk is dat dit een bijzonder onderdeel van het dossier is en dus ook anders moet worden behandeld.

6. Indien één van de ouders (na een scheiding) toegang vraagt tot het dossier, moet de andere ouder dan op de hoogte worden gesteld?

- Nee, ouders met ouderlijk gezag moeten niet op de hoogte worden gesteld van de vraag van de andere ouder om toegang tot het dossier.
- Let wel: beide ouders mogen enkel deze informatie inzien die betrekking heeft op zichzelf en/of op hun minderjarig kind. Zij kunnen geen andere contextuele gegevens inzien (bv. over de andere ouder!).

BIJLAGEN: GANZENBORD - OPDRACHTEN

Opdracht afzondering en fixatie

Denk met jullie team aan een situatie waarbij afzondering of fixatie nodig was. Overloop hierna of jullie tijdens die afzondering of fixatie hebben voldaan aan alle voorwaarden die in het DRM staan opgesomd. Zo nee, wat kan beter?

Afzondering of fixatie om de veiligheid te **herstellen wanneer er een direct en ernstig gevaar is (reactie)** voor de lichamelijke of geestelijke integriteit van een minderjarige of voor anderen, of dat nu gebeurt met of zonder toestemming van de minderjarige of de ouders, is verboden tenzij de volgende regels worden nageleefd:

1. de maatregel komt er alleen als alle andere maatregelen niet gewerkt hebben of niet meer werken;
2. de maatregel duurt zo kort mogelijk en stopt onmiddellijk als het gevaar niet meer direct of ernstig is;
3. het gebruik van afzondering en fixatie gebeurt alleen op maat van en zoveel mogelijk afgestemd met de minderjarige, de ouders of de personen die de minderjarige opvoeden en de situatie. Daarbij wordt er ook rekening gehouden met de afspraken die daarover opgeschreven staan in het dossier van de minderjarige
4. tijdens het gebruik van de maatregel wordt er voortdurend gezocht naar alternatieven die minder ingrijpend zijn. De maatregel wordt uitgevoerd zoals dat in het dossier van de minderjarige opgeschreven staat
5. het fixeren van minderjarigen door materiaal of hulpmiddelen aan het lichaam van de minderjarige vast te maken (mechanische fixatie) is verboden als zij jonger zijn dan twaalf jaar;
6. op hetzelfde moment fixeren en afzonderen wordt zoveel als mogelijk vermeden;
7. er wordt voor gezorgd dat de minderjarige de nodige medische zorgen krijgt als medische bijstand tijdens of na de afzondering en fixatie nodig is;
8. de jeugdhulpverlener of de begeleider heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige en focust daarbij op het welzijn van de minderjarige;
9. de minderjarige kan tijdens de maatregel heen en weer communiceren met een nabije jeugdhulpverlener of begeleider van de voorziening.

Afzondering of fixatie om de **veiligheid te houden als er een risico is (preventie)** en om direct en ernstig gevaar te voorkomen; of afzondering en fixatie om de kansen tot ontplooiing en ontwikkeling van de minderjarige of anderen te verbeteren is verboden, tenzij de volgende regels worden nageleefd:

1. de bewaamde minderjarige, gaat akkoord met deze vorm van afzondering of fixatie. Als de minderjarige zijn eigen belangen niet goed kan inschatten, stemmen de ouders in met die vorm van afzondering of fixatie;
2. de maatregel komt er alleen als alle andere maatregelen niet gewerkt hebben of niet meer werken;
3. het gebruik van afzondering en fixatie gebeurt alleen op maat van en zoveel mogelijk afgestemd met de minderjarige, de ouders of de personen die de minderjarige opvoeden en de situatie;
4. tijdens het gebruik van de maatregel wordt er voortdurend gezocht naar alternatieven die minder ingrijpend zijn. De maatregel wordt uitgevoerd zoals dat in het dossier van de minderjarige opgeschreven staat;
5. er wordt voor gezorgd dat de minderjarige de nodige medische zorgen krijgt als medische bijstand tijdens of na de afzondering en fixatie nodig is;
6. de jeugdhulpverlener of de begeleider heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige
7. de minderjarige kan tijdens de maatregel heen en weer communiceren met een nabije jeugdhulpverlener of begeleider van de voorziening.

In het dossier van de minderjarige wordt beschreven welke stappen worden gezet of welke alternatieven worden genomen om afzondering en fixatie te voorkomen. Dit gebeurt na dialoog met de minderjarige, de ouders of de personen die de minderjarige opvoeden. Deze beschrijving bevat ook de voor- en afkeuren van de minderjarige als toch afzondering en fixatie wordt overwogen en de manier waarop de ouders of de personen die de minderjarige opvoeden, op de hoogte gebracht worden. De jeugdhulpvoorziening schrijft in het dossier ook de redenen op waarom afzondering of fixatie nodig kan zijn.

Doelstelling 3: inleven in het DRM

ROLLENSPEL

Doelgroep:

- Jeugdhulpverleners, jeugdzorgwerkers, jongerenbegeleiders, jeugdhulpmedewerkers.

Doel:

- Zicht krijgen op situaties die zich kunnen voordoen binnen de integrale jeugdhulp.
- Deelnemers denken na over hun waarden en normen.
- Sensibiliseren, bespreekbaar maken en toepassen van het DRM.

Duur:

- 1 uur.

Materiaal: /.

Locatie:

- Indoor/outdoor.

Beschrijving:

Gebruik rollenspellen waarbij jullie verschillende scenario's naspelen die vaak voorkomen binnen de jeugdhulp. Hierbij moeten jullie de rechten in het DRM toepassen. Jullie kunnen kiezen om een situatie na te spelen die zich (recent) heeft voorgedaan bij jullie op de werkvloer of een voorbeeldcasus nemen (zie bijlage).

Focus op de volgende vragen:

- Welke rechten staan hier tegenover elkaar?
- Welke recht(en) laten jullie doorwegen?
- Welke actoren zijn belangrijk?
- Hoe zouden jullie de situatie aanpakken?

Stappen:

1. Introductie van de situatie/casus

Indien jullie een casus nemen vanop de werkvloer, dan schetst de casusinbrenger kort de situatie: wat gebeurde er, wat maakte de casusinbrenger mee?

2. Rollen

Verdeel rollen onder de deelnemers (bijvoorbeeld minderjarige, ouder, hulpverlener, rechter). Welke actoren zijn belangrijk of zouden jullie betrekken? Hoe zou elke rol de situatie aanpakken?

3. Uitvoering

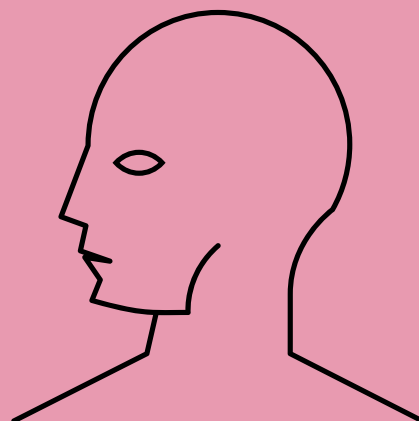
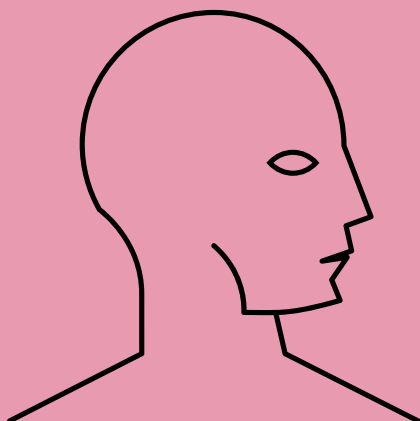
Laat de deelnemers het scenario uitspelen en de juiste stappen volgens het decreet ondernemen. Laat hierbij de 'stemmen' van de relevante actoren uit de casus klinken. Dat gaat met behulp van het zich verplaatsen in de positie van de ander.

4. Debriefing

Na elk rollenspel bespreken jullie de uitkomsten en reflecteer op de toepassing van het decreet.

De casusinbrenger geeft een beeld van de situatie: welke rollen knellen; welke waarden zijn in het geding; welke rechten staan hier tegenover elkaar?; welk(e) recht(en) laten jullie doorwegen?

Jullie kijken terug op het proces en verwoorden de leerpunten. Wat heeft de bespreking opgeleverd? Wat nemen jullie mee aan inzichten en actiepunten?

BIJLAGEN: ROLLENSPEL - CASUSSEN

Casus: vernieling van een voorwerp door een jongere in een voorziening

Scenario:

Lotte, een 15-jarige jongere, woont sinds enkele maanden in een jeugdzorgvoorziening. Tijdens een ruzie met een medebewoner, gooit ze een vaas om die eigendom is van de voorziening. De vaas valt kapot, en de schade wordt geschat op 30 euro.

Mogelijk antwoord:

Stap 1: Bespreking van de schade

De begeleiding in de voorziening roept Lotte bij zich en bespreekt het incident. Ze leggen uit dat de vaas kapot is en dat dit kosten met zich meebrengt om te vervangen.

Stap 2: Optie om schade te betalen

De begeleiding vraagt Lotte of zij bereid is om de schade te vergoeden met haar zakgeld. Ze leggen haar uit dat dit een optie is, maar dat ze dit alleen hoeft te doen als ze daarmee instemt. Ze vertellen haar ook dat volgens het Decreet Rechtspositie van de Minderjarige (DRM) artikel 26, ze recht heeft op een vrij besteedbaar bedrag (zakgeld) waarover ze vrij kan beschikken.

Stap 3: Toestemming van de minderjarige

Lotte stemt in om de schade te betalen met haar zakgeld. Om deze afspraak duidelijk te houden en om misverstanden te voorkomen, stellen ze samen een korte schriftelijke overeenkomst op. In deze overeenkomst staat dat Lotte instemt om 30 euro van haar zakgeld te gebruiken om de schade te vergoeden.

Stap 4: Schriftelijke overeenkomst

De schriftelijke overeenkomst bevat:

- De naam van de minderjarige (Lotte).
- Een beschrijving van de schade (kapotte vaas).
- Het bedrag dat betaald zal worden (30 euro).
- Een verklaring van instemming door Lotte.
- Handtekeningen van Lotte en een begeleider als getuige.

Stap 5: Alternatieve oplossingen bij weigering

Indien Lotte had geweigerd om met haar zakgeld te betalen, had de voorziening andere opties moeten overwegen, zoals:

- De schade door de ouders laten betalen.
- De schade claimen via de verzekering van de voorziening.
- Een jeugdrechter om een beslissing vragen als de schadevergoeding niet op een andere manier geregeld kan worden.

Stap 6: Voorafgaande afspraak

Bij de aankomst van Lotte in de voorziening werd haar en haar ouders ook een document voorgelegd waarin duidelijk werd uitgelegd dat eventuele schade door vernieling door de jongere zelf zou moeten worden vergoed. Lotte en haar ouders hebben toen ingestemd en dit is gedocumenteerd.

Belangrijk:

- Deze casus benadrukt het belang van duidelijke communicatie en toestemming.
- Het is essentieel om afspraken op papier te zetten om de instemming van de minderjarige vast te leggen.
- Indien de jongere niet instemt, moeten andere wegen worden verkend om de schade te vergoeden, zoals ouders, verzekering of jeugdrechter.

Door deze aanpak blijft de procedure transparant en worden de rechten van de minderjarige gerespecteerd zoals vastgelegd in het Decreet Rechtspositie.

BIJLAGEN: ROLLENSPEL - CASUSSEN

Casus: sancties

Scenario:

Sarah, een 17-jarige jongere, woont sinds kort in een studio die nauw verbonden is aan een leefgroep. Ze mag haar vrije tijd zelf invullen, maar moet wel op een bepaald uur terug in haar studio zijn. Op een avond is Sarah echter niet op tijd terug. Ze vertelt dat ze een paar oude vrienden is tegengekomen, waarmee ze vroeger winkeldiefstallen pleegde en drugs gebruikte, en met hen is meegegaan. De begeleiders hebben schrik dat Sarah terug in haar oude gedrag zal vervallen en beslissen om Sarah opnieuw in de leefgroep op te nemen en haar onder supervisie te plaatsen. Er werd echter niet overlegd met Sarah, waardoor ze geen mogelijkheid kreeg om de situatie uit te klaren. De begeleiders geven Sarah ook niet de kans om te leren uit haar fouten en grijpen meteen in. Je kan je hier afvragen of de sanctie in verhouding staat met de fout die de minderjarige heeft begaan.

Mogelijk antwoord:

Stap 1: Principes van het reactiebeleid

Het reactiebeleid moet voldoen aan bepaalde principes:

1. Praten, bemiddelen, herstellen, of problemen oplossen: Voordat er maatregelen worden genomen, moet er eerst geprobeerd worden om de situatie te bespreken met Sarah.
2. Afstemming op leeftijd, ontwikkeling en persoonlijkheid: De maatregel moet passend zijn voor Sarah's leeftijd en ontwikkelingsniveau.
3. Rekening houden met de omstandigheden en praten met de minderjarige: De specifieke situatie en omstandigheden moeten in overweging worden genomen en er moet met Sarah worden gepraat.
4. Verhouding tot het gedrag en zo min mogelijk ingrijpend: De maatregel moet proportioneel zijn en zo min mogelijk ingrijpend.
5. Eerlijke beoordeling: De situatie moet eerlijk en onpartijdig worden beoordeeld.
6. Bijdragen aan de ontwikkeling en niet traumatisch: De maatregel moet bijdragen aan Sarah's ontwikkeling en mag niet traumatisch zijn.

Stap 2: Evaluatie van de maatregel

1. Gesprek en bemiddeling:

- Gebrek aan overleg: De begeleiders hebben niet eerst geprobeerd om de situatie met Sarah te bespreken. Dit is een gemiste kans om inzicht te krijgen in haar kant van het verhaal en om mogelijke misverstanden op te helderen.

2. Afstemming op leeftijd en ontwikkeling:

- Geen individuele afstemming: De begeleiders hebben niet specifiek gekeken naar Sarah's leeftijd, ontwikkeling en persoonlijkheid bij het nemen van hun beslissing.

3. Rekening houden met omstandigheden:

- Geen rekening gehouden met omstandigheden: Er is geen rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van de avond en met de kans om Sarah's perspectief te horen.

4. Proportionaliteit en ingrijpende maatregelen:

- Onevenredige maatregel: Het direct terugplaatsen van Sarah in de leefgroep onder supervisie zonder overleg lijkt disproportioneel gezien het feit dat Sarah slechts een keer te laat terugkwam.

5. Eerlijke beoordeling:

- Ontbreken van een eerlijke beoordeling: De situatie is niet eerlijk beoordeeld omdat er geen gesprek met Sarah heeft plaatsgevonden en er geen mogelijkheid was voor Sarah om haar kant van het verhaal te vertellen.

6. Ontwikkeling en trauma:

- Potentieel traumatische maatregel: Het direct terugplaatsen in de leefgroep zonder overleg kan als traumatisch worden ervaren door Sarah en draagt mogelijk niet bij aan haar ontwikkeling.

BIJLAGEN: ROLLENSPEL - CASUSSEN

Conclusie:

De begeleiders hebben gehandeld vanuit zorg voor Sarah, maar de manier waarop zij hebben gereageerd voldoet niet aan de principes van het reactiebeleid. Het direct terugplaatsen in de leefgroep zonder overleg is een ingrijpende maatregel die niet proportioneel lijkt te zijn met Sarah's fout. Het zou beter zijn geweest om eerst een gesprek met Sarah aan te gaan, de situatie te bespreken en samen naar een passende oplossing te zoeken. Zo'n benadering zou niet alleen eerlijker zijn, maar zou Sarah ook de kans geven om te leren van haar fouten en te groeien in haar zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid.

BIJLAGEN: ROLLENSPEL - CASUSSEN

Casus: fouillering

Scenario:

Sam, een 16-jarige jongere, verblijft in een gemeenschapsinstelling. De begeleiders maken zich zorgen omdat Sam recent gedrag vertoont dat wijst op mogelijk drugsgebruik. Er zijn vermoedens ontstaan omdat Sam vaak laat terugkomt, zichtbaar vermoeid is en soms agressief reageert. De begeleiders hebben gehoord van andere jongeren in de voorziening dat Sam mogelijk drugs in zijn bezit heeft.

Mogelijk antwoord:

Stap 1: gesprek met Sam

- De begeleiders besluiten eerst een gesprek met Sam aan te gaan om de zorgen te bespreken en te proberen te achterhalen of hij inderdaad gevaarlijke stoffen bij zich heeft.

Stap 2: Vermoedens en fouillering

- Omdat het gesprek tot niets leidt en de vermoedens blijven bestaan, besluiten de begeleiders volgens 15/3, §2 van het artikel om een fouillering van Sam's kledij en persoonlijke spullen te overwegen.

Voorwaarden voor fouillering:

→ omdat het gaat over een gemeenschapsinstelling, kan er onder bepaalde voorwaarden gefouilleerd worden.

1. Direct informeren: Sam wordt direct geïnformeerd over de fouillering en de redenen daarvoor.
2. Documentatie: In Sam's dossier wordt het moment, de omstandigheden, de vermoedens en de resultaten van de fouillering genoteerd. Sam krijgt de mogelijkheid om dit na te lezen en er commentaar op te geven.
3. Naam van de fouilleerder: De naam van de persoon die de fouillering uitvoert, wordt ook in het dossier vermeld.

Stap 3: Vermoedens en doorzoeking van de kamer

- Omdat de fouillering geen gevaarlijke stoffen oplevert, maar de vermoedens sterk blijven, besluiten de begeleiders om volgens §3 van het artikel de kamer van Sam te doorzoeken.

Voorwaarden voor doorzoeking:

1. Direct informeren: Sam wordt onmiddellijk voorafgaand aan de doorzoeking geïnformeerd over de redenen voor de doorzoeking.
2. Aanwezigheid: De voorziening doet er alles aan zodat Sam bij de doorzoeking aanwezig kan zijn.
3. Tweede persoon: Er moet altijd een tweede persoon aanwezig zijn bij de doorzoeking.
4. Documentatie: In Sam's dossier wordt het moment, de omstandigheden, de vermoedens en de resultaten van de doorzoeking genoteerd. Sam krijgt de mogelijkheid om dit na te lezen en er commentaar op te geven.
5. Naam van de zoekers: De namen van de personen die de doorzoeking uitvoeren, worden ook in het dossier vermeld.

Stap 4: Gevonden spullen en verdere actie

- Tijdens de doorzoeking wordt een klein zakje met een onbekende substantie gevonden die vermoedelijk drugs bevat.

Acties na vondst:

1. Bewijs van ontvangst: De substantie wordt afgenomen en er wordt een bewijs van ontvangst opgesteld.
2. Opslag of vernietiging: Sam wordt gevraagd of de substantie voor hem bewaard of vernietigd moet worden.
3. Informeren van instanties: Als de wetgeving het vereist, en het geen inbreuk is op het beroepsgeheim van de hulpverlener, wordt de substantie aan de juiste instanties overgedragen.

Conclusie:

De begeleiders hebben gehandeld volgens de richtlijnen van het artikel. Ze hebben geprobeerd te praten met Sam, hebben hem geïnformeerd over de maatregelen en hebben alles gedocumenteerd. De doorzoeking van de kamer en de fouillering waren proportioneel gezien de vermoedens van gevaarlijke stoffen en zijn uitgevoerd volgens de voorgeschreven voorwaarden. Dit zorgt ervoor dat de maatregelen gerechtvaardigd zijn en de rechten van Sam gerespecteerd worden, terwijl de veiligheid van Sam en anderen wordt gewaarborgd.

Vlaanderen
verbeelding werkt

CONTACTEER ONS

Chat met tZitemzo
www.tzitemzo.be

Mail met tZitemzo
jurist@tzitemzo.be

Bel met tZitemzo
09 233 65 65

Kom langs bij tZitemzo
Maak een afspraak of bekijk
de openingsuren op onze website
Smidsestraat 130, 9000 Gent, België

© copyright 2025